

Protect children on the move

**ПРОЕКТ „МАРИО“ – СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ЗАЩИТА
НА ДЕЦАТА ОТ ЕКСПЛОАТАЦИЯ В ЕВРОПА“**

„Защитете децата в движение“

А Н А Л И З

**НА ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ
ОТ СОЦИОЛОГИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
С УЧЕНИЦИ, СТУДЕНТИ И ЕКСПЕРТИ
ЗА ТЯХНАТА ИНФОРМИРАНост
ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА СЕКСУАЛНАТА ЕКСПЛОАТАЦИЯ
НА ДЕЦА В БЪЛГАРИЯ И ТРАФИКА НА ДЕЦА
ЗА СЕКСУАЛНИ ЦЕЛИ**

**Димитър Кюланов, д-р ф.
Лидия Загорова**

**ЕСРАТ Bulgaria - Сдружение „Пренебрегнати деца“ –
национална група на ЕСПАТ International –
“End Child Prostitution, Pornography and Trafficking for Sexual Purposes”**

София, 2009 г.

ПРОЕКТ „МАРИО” – СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ЗАЩИТА
НА ДЕЦАТА В ЕВРОПА ОТ ЕКСПЛОАТАЦИЯ”

„ЗАЩИТЕТЕ ДЕЦАТА В ДВИЖЕНИЕ”

А Н А Л И З

НА ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ СОЦИОЛОГИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ С УЧЕНИЦИ, СТУДЕНТИ И ЕКСПЕРТИ ЗА ТЯХНАТА ИНФОРМИРАНост ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА СЕКСУАЛНАТА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ДЕЦА В БЪЛГАРИЯ И ТРАФИКА НА ДЕЦА ЗА СЕКСУАЛНИ ЦЕЛИ

Димитър Кюланов, д-р ф.
Лидия Загорова

ЕСРАТ Bulgaria - Сдружение „Пренебрегнати деца” –
национална група на ESRAT International –
“End Child Prostitution, Pornography and Trafficking for Sexual Purposes”

София, 2009 г.

„ЗАЩИТЕТЕ ДЕЦАТА В ДВИЖЕНИЕ”

ПРОЕКТ „МАРИО – СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ДЕЦАТА В ЕВРОПА ОТ ЕКСПЛОАТАЦИЯ”

финансиран от Фондация ОАК, координиран от Terre des Hommes – Child Relief, Унгария и изпълняван от Terre des Hommes – Албания, Terre des Hommes - Косово, „Спасете децата” – Албания, Фондация „Ничии деца” – Полша, ЕСПАТ – Холандия и ЕСПАТ – България, Сдружение „Пренебрегнати деца”

„PROTECT CHILDREN ON THE MOVE”

PROJECT “MARIO - JOINT ACTION TO PROTECT CHILDREN FROM EXPLOITATION IN EUROPE

funded by OAK Foundation, coordinated by Terre des Hommes – Child Relief, Hungary and realized by Terre des Hommes – Albania, Terre des Hommes - Kosovo, Save the children – Albania, Nobody’s Children Foundation – Poland, ECPAT – Netherlands and ECPAT – Bulgaria, Neglected Children Society

Провеждането, обработката и анализа на социологическите изследвания, съставянето, превода и отпечатването на настоящото издание е реализирано под ръководството на ЕСПАТ Bulgaria – Сдружение «Пренебрегнати деца» в рамките на международен проект „Марио – Съвместни действия за защита на децата от експлоатация в Европа”, финансиран от Фондация ОАК. ЕСПАТ Bulgaria е български клон на международната организация ЕСПАТ International и национален партньор за България по проект “Марио”.

„ЗАЩИТЕТЕ ДЕЦАТА В ДВИЖЕНИЕ”

ПРОЕКТ „МАРИО – СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ДЕЦАТА ОТ ЕКСПЛОАТАЦИЯ В ЕВРОПА”

„PROTECT CHILDREN ON THE MOVE”

PROJECT “MARIO - JOINT ACTION TO PROTECT CHILDREN FROM EXPLOITATION IN EUROPE”

Тази публикация е изготвена от ЕСРАТ Bulgaria – Сдружение „Пренебрегнати деца” със съдействието на експертен и технически екип в рамките на международен Проект „МАРИО – Съвместни действия за защита на децата от експлоатация в Европа”, финансиран от Фондация ОАК.

Извадки от тази публикация могат да бъдат възпроизведени при условие, че се цитират източника, авторите, названието на проекта и финансиращата организация.

- 2009 г., ЕСРАТ – Bulgaria, Сдружение „Пренебрегнати деца”- национален клон на ЕСРАТ International
- ЕСРАТ International – “End Child Prostitution, Pornography and Trafficking for Sexual Purposes” – „Край на детската проституция, порнография и трафик за сексуални цели”

Социологически анализ: Димитър Кюланов, д-р ф., социолог; Лидия Загорова, психолог

Статистическа обработка на данните: доц. Калоян Харалампиев, СУ „Кл. Охридски”

Провеждане на изследванията на терен: Валери Пеевски, Враца; Мария Шуманска, Монтана; Георги Ванчев, София

Превод и редакция на английски: Георги Ванчев, ЕСРАТ Bulgaria

Съставител: Лидия Загорова, ЕСРАТ Bulgaria, Национален координатор по проект “Марио - Съвместни действия за защита на децата от експлоатация в Европа”

Печат: Сена Инфома ООД

ЕСРАТ Bulgaria – Сдружение „Пренебрегнати деца” изказва благодарност на всички колеги, експерти и технически сътрудници, които спомогнаха за успешната реализация на изследванията по проблемите на детската сексуална експлоатация.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ /4

ИЗСЛЕДВАНЕ 1 / 5

Анализ на основни резултати от изследване на информираността и нагласите на възпитаници на Дом за деца лишени от родителски грижи по проблемите на детската проституция и трафика на деца за сексуални цели. Сондажно проучване /

I. Методически бележки / 5

II. Основни резултати от сондажното изследване / 6

1. Информираност за детската проституция / 6
2. Информираност за трафика на деца за сексуални цели / 8
3. Нагласи за работа в чужбина и преценки на риска / 10
4. Източници на информация за проституцията и трафика и възможни субекти на помощ в рисковите ситуации / 10
5. Заключение / 12

ИЗСЛЕДВАНЕ 2 / 13

Анализ на основните резултати от социологическо изследване с ученици и студенти за познанията им по проблемите на детската проституция и трафика на деца за сексуални цели / 13

I. Методически бележки / 13

II. Основни резултати от изследването / 14

1. Обща информираност по проблемите / 14
2. Източници на информация / 20
3. Особености на проституцията и нагласи на анкетираните / 22
4. Особености на трафика и нагласи на анкетираните / 25
5. Доверие в евентуални субекти на помощ / 28

III. Заключение / 32

IV. Приложение. Отговори на ученици по открити въпроси от анкетата / 32

ИЗСЛЕДВАНЕ 3 / 34

Анализ на основните резултати от изследване с експерти за факторите за детската проституция и трафика на деца за сексуални цели, информираността на децата по тези проблеми, тенденциите на превантивната дейност / 34

I. Методически бележки / 34

II. Основни резултати от изследването / 35

1. Експертни оценки на информираността на децата за проституцията и трафика / 35
2. Експертна оценка на нагласите на децата към институциите предоставящи помощ в критични ситуации / 36
3. Характеристики на детската проституция и трафика на деца. Основни причини и фактори / 37
4. Законодателство, превенция и противодействие на детската сексуална експлоатация, грижи за децата – жертви / 39
5. Идеи за реализация на специални програми и проекти в общността за превенция на детската проституция и трафик / 42

III. Заключение / 42

Какво да се прави? Предложения за мерки / 43

РЕЗЮМЕ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК / 47

ИЗСЛЕДВАНЕ 1

АНАЛИЗ

НА ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕ ЗА ИНФОРМИРАНОСТТА И НАГЛАСИТЕ НА ВЪЗПИТАНИЦИ НА ДОМ ЗА ДЕЦА ЛИШЕНИ ОТ РОДИТЕЛСКИ ГРИЖИ ЗА ДЕТСКАТА ПРОСТИТУЦИЯ И ТРАФИКА НА ДЕЦА ЗА СЕКСУАЛНИ ЦЕЛИ. СОНДАЖНО ПРОУЧВАНЕ.

I. МЕТОДИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

Във връзка с реализацията на международен проект “**MARIO- Защита на децата от експлоатация в Европа**”, финансиран от **Фондация ОАК**, през м. юни 2009 г. Сдружение „Пренебрегнати деца” - ЕСПАТ Bulgaria проведе **сондажно проучване** за информираността и нагласите на децата по някои проблеми на детската сексуална експлоатация чрез анкета с малка извадка на възпитаници от дом за деца лишени от родителски грижи (ДДЛРГ) в София. Реалностите в България от последните 10-15 години показват, че именно тази група деца е най-високо рискова за въвличането им в проституция и трафик за сексуални цели, поради няколко основни фактора – липса на нормална семейна среда и родителски контрол; дефицити и деформации в личностното им развитие; недостатъчната възпитателна работа в институционалните условия; ограничен житейски опит и други.

В инструментариума на изследването бяха включени въпроси, използвани в предишни изследвания на Сдружение “Пренебрегнати деца”, отговорите на които са давали винаги достоверна информация по проблемите на детската сексуална експлоатация.

С пряка анонимна анкета бяха събрани мнения на 20 деца от ДДЛРГ „П. Р. Славейков” - София, от които 12 момчета и 8 момичета. Респондентите бяха във възрастовия диапазон от 14 до 18 години, съответно учещи в VIII, IX, X, XI и XII клас.

Всички те се самоопределиха в отговорите си, че са от българската етническа група, като само един анкетиран коментира в свободен текст към анкетата, че въпросът за етническата принадлежност е вид дискриминация. Реално част от респондентите бяха представители на ромския етнос.

Анализът на резултатите от анкетата не показва статистически значими различия по пол, възраст и клас, откривани при други подобни изследвания на Сдружението, може би поради малкия обем на извадката, която е присъща за сондажни изследвания.

Въпросите, които бяха предложени в проучването са от четири тематични групи, но позиционирани на различни места в анкетата, за да се избегне инерционност и внушаемост в отговорите. Тези групи са: информираност и представи за проституцията и детската проституция в частност; информираност и представи за трафика на деца за сексуални цели; нагласи за работа в чужбина като рисков фактор за трафикиране); информационни канали за получаване на познания за детската проституция и сексуалния трафик на деца; степен на информираност и нагласи за търсене на помощ в рискови ситуации от въвличане в проституция и трафик.

II. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ СОНДАЖНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

1. Информираност за детската проституция

На въпрос: “Смяташ ли, че знаеш напълно какво е “детска проституция”?”, $\frac{3}{4}$ от анкетираните отговарят положително. Тази убеденост явно е обоснована, тъй като в отговорите и на други въпроси от същата тематична група, респондентите показват, че информираността им по този проблем наистина е висока. Така например, отговорите на въпроса: “С кое от следните неща може най-точно да се определи детската проституция?”, на който анкетираните могат да отбелязват всеки верен отговор, показва, че те имат реалистична и явна представа за това явление и го свързват със сексуалната злоупотреба с деца и упражненото насилие върху тях:

С кое от следните неща може най-точно да се определи детската проституция?

Възможни отговори	Брой посочени отговори
Секс с деца за пари	12
Насилие на деца	7
Принуда поради тежък живот	4
Свободен избор на поведение	0
Нито едно от предложените	0
Нямам мнение	1

Анкетираните демонстрират адекватни познания и за други негативни особености, на проституцията, в качеството ѝ на социално явление, нарушаващо правата и личната свобода на човека. На въпрос за посочване характеристиките на организаторите на проституцията - сводници и сутеньори, анкетираните са избрали своите отговори на базата на твърдения, предварително предложени в анкетната карта. Съобразно количествените натрупания отговорите им се ранжират в следния ред:

Сводник (сутеньор) е човек, който:
(Посочи всеки верен, според теб, отговор!)

Възможни отговори	Брой посочени отговори
Държи под контрол проститутките	10
Намира клиенти за проститутките	10
Принуждава момичета да стават проститутки	9
Търгува с проститутки и им взима парите	9
Наема и доставя компаньонки на клиента	6
Грижи се за проститутките и ги защитава	6
Нито едно от изброените, ами “те сами си намират клиенти”	1
Не зная	0

Незапознатият с проблема читател може да бъде изненадан от включването на подобен тип въпроси в анкетата, както и от наличието на избрани отговори от респондентите, че сводниците и сутеньорите “се грижат за проститутките и ги защитават”. На практика това е лицемерната страна от облика на организаторите на този бизнес и мит, който битува сред определени групи. Този мит явно е известен и за част от анкетираните, участвали в анкетата. Подрастващите би следвало да бъдат предпазвани от подобни лъжливи представи и да получават ясни послания за това, как да предпазват себе си от въвличане в проституция, избягвайки контакти с подобен род хора, както и да бъдат информирани за техните характеристики и коварни методи на въздействие. Наред с информацията за разпознаване на хората, които могат да упражнят насилие над деца, подрастващите трябва да знаят и към кого да се обърнат в ситуация на риск и опасност от въвличане в някоя от формите на сексуална експлоатация.

Оказва се, че някои от децата познават проблема с въвличането на млади хора в проституцията и като резултат от близки контакти с такива лица – $\frac{1}{4}$ от анкетираните твърдят, че познават лично момичета и момчета, които проституират. Отговорите на подобни въпроси дават информация за това, доколко е вярна представата на децата за съществуващите явления в обществото, както и за тяхното реално съприкосновение с тази неблагоприятна действителност.

Анкетираните обаче, са значително по-разколебани в своите отговори, когато става въпрос за преценката им за **мотивите на проституиращите**. На въпрос за **приемливостта на поведение, свързано с упражняването на проституция**, повечето от анкетираните не са отговорили. Но $\frac{1}{3}$ от тях смятат, че е приемливо човек да продава тялото си за пари, когато е принуден насилствено от други; за три деца проституирането е допустимо, ако трябва де се помогне финансово на близките и за още един отговорил - проституцията е приемлива “ако си много беден”. Само двама респонденти намират проституирането като приемливо, ако е по свое желание и също толкова отговарят, че е неприемливо “в никакъв случай”. Очевидно този въпрос смислово въвлича респондентите - деца в хипотетична ситуация на евентуален свой избор, което ги изправя пред морален казус, чието решение се взима трудно предвид малката им възраст и недостатъчен жизнен опит. Тези отговори, макар и малко на брой, би трябвало да ни накарат да се замислим за социалната ситуация и нагласите на съвременното поколение, след като дори и в единични случаи деца могат да приемат проституцията като лично оправдана в случаите на бедност и необходимост от финансова помощ за семейството.

Участниците в анкетата обаче, са много по-компетентни и обективни, когато са поставени в ситуация да характеризират явленията „проституция” чрез описание на реалността около проституиращите. Тук бедността се поставя на първо място като характеристика на проституиращите, а опасностите – на второ. Това показват резултатите от техните отговори на отделна подгрупа въпроси, свързани с проституцията. В съставен индикатор тези отговори се разпределят по следния начин:

Характеристики на проституцията

Предложени отговори	ДА (брой отговори)	НЕ (брой отговори)
Повечето проституиращи момичета са от много бедни семейства	12	0
Повечето проституиращи момичета печелят много пари от това, което вършат	5	7
Повечето проституиращи момичета са от ромски произход	10	2
Да си проститутка е опасно	11	1
Проститутките сами са си виновни за нещастията, които ги сполетяват	3	9
Проститутките са жертва на друг и не са виновни за положението, в което се намират	10	2
Животът на проститутките е интересен и вълнуващ	1	11

Както показват отговорите, **анкетираниите в най-голяма степен определят бедността като фактор за проституиране** /12 от тях/; на второ място са отговорите на тези, които отчитат, че проституцията е свързана с опасности /за 11 анкетираните/; на трето място е преценката, че проституиращите момичета са жертви на други /10 отговора/, като същият брой респонденти, считат, че повечето проституиращи момичета са от ромски произход /също 10 отговора/. Известно възражение може да се отправи към преценката на тези анкетираните, които считат, че проститутките са повечето от ромски произход, но тези твърдения вероятно се дължат на наблюдението, че при уличната и магистралната проституция в България повечето момичета действително са от ромския етнос. Влияние върху това мнение навярно е оказал и факта, че повечето от анкетираниите момчета и момичета са от ромски произход и те са преценили, че въвличането на момичета в проституцията е проблем за тяхната общност.

2. Информираност за трафика на деца за сексуални цели

Анкетираниите демонстрират висока степен на информираност за **трафика на деца за сексуални цели**, макар че тя е с по-ниски стойности от отговорите за информираността за проституцията. От всички 20 анкетираните, **12 твърдят, че знаят напълно какво е трафик на деца за сексуални цели**, две деца откровенно признават, че не знаят, а три не могат да преценят. В отговорите на другите въпроси от тази група също има колебание на мненията, което показва **реален недостиг на информация**. Това може да се илюстрира с разнообразните количествени натрупвания на отговорите на въпрос:

“С кое от следните неща свързваш най-вече трафика на деца за сексуални цели?”
(Посочи всеки верен отговор):

Предложени отговори	Брой посочени отговори
Отвличане и продаване на деца за сексуално използване в страната и чужбина	12
Насилие над деца	8
Детска проституция по магистралите	7
Когато децата отиват в чужбина законно, но ги принуждават да вършат сексуални услуги	4
Нито едно от посочените, ами....(Моля, напиши!)	0
Нямам мнение по този въпрос	1

Както се вижда, наред с категоричните отговори, описващи вярно явлението като „Отвличане и продаване на децата за сексуално използване в страната и чужбина” /за 12 анкетирани/, следвано от „Насилие над деца” /8 отговора/, една известна част са посочили и отговора “Детска проституция по магистралите”, което е един по-частен елемент от трафика на деца за сексуални цели и не отразява цялостната характеристика на трафика на хора в представите на децата.

Значително по-компетентно анкетираните са описали **характеристиките на трафиканта: “Трафикант е човек който: (Посочи всеки верен, според теб, отговор)”**

Предложени отговори	Брой посочени отговори
Изнася деца и по-големи момичета извън страната и търгува с тях за сексуални цели	12
Пренася и търгува незаконно с разни неща	8
Превежда нелегално хора зад граница	7
Принуждава насила деца и младежи, отишли законно в чужбина да учат или да работят, да вършат неща, които не искат	6
Пренася и търгува с наркотици	4
Нито едно от тези, ами.....(Моля, напиши!)	0
Не зная	1

Познаването на проблема за трафика чрез личното съприкосновение на анкетираните с лица-жертви на трафик е много слабо застъпено. Само един респондент твърди, че познава момиче, отишло да проституира в чужбина, а двама твърдят същото за познато момче, което е отишло да проституира в чужбина. Тези два отговора не биха могли да бъдат приети без резерви, тъй като на друг въпрос, дали познават дете (момче или момиче) станало жертва на трафик, няма нито един положителен отговор. Само двама от анкетираните твърдят, че заминалите зад граница за проституция техни познати са се завърнали. Те обаче, не знаят съдбата на тези свои познати, нито пък дали някой им е помогнал. Само е написан един неопределен отговор “всичко зависи от него/нея.”

Въпреки разбираемото недостатъчно познаване на проблема за трафика, **¾ от децата са съгласни с твърдението, че “ Всеко дете, което е трафикирано е жертва на трафик на хора и това се наказва от Закона”**

3. Нагласи за работа в чужбина и преценки на риска

Практиката показва, че силно развитата позитивна нагласа за работа в чужбина, ако не е съпроводена с достатъчна информация за трудово-правната защита, легалността на работата според законите в съответната държава и законните начини за търсене и намиране на легална работа, поставя потенциалните кандидати в рискова ситуация да станат жертви на трафик. Често тези нагласи се формират в тийнейджърска възраст, поради което е необходимо подрастващите да бъдат запознавани с евентуалните рискове, което крие едно такова жизненоважно решение. В тази връзка, на анкетираните беше зададена и група въпроси, проучващи евентуалните им нагласи за работа в чужбина. В отговорите на респондентите се откриха както известна зрялост на мисленето, от една страна, така и типичните за подрастващите страхове и притеснения от евентуални рискови действия. **Само двама от анкетираните заявяват, че биха се обадили по обява за работа в чужбина, а половината отговарят, че биха размислили, в зависимост от съдържанието на обявата. Девет от анкетираните биха приели предложение за работа в чужбина, ако са уверени, че е безопасно и законно, двама – ако е високо платена и един, само ако е сигурен в този, който предлага.** На респондентите беше зададен и хипотетичен въпрос за тяхната реакция към следната обява: **“Агенция търси млади момичета за добре платена работа в нощни клубове като танцьорки, сервитьорки и компаньонки в чужбина”**. В три въпроса им бяха предложени варианти за оценка на риска от обаждането на такава обява, както и за личните им впечатления от техни познати, които евентуално са откликвали на подобни обяви. Получиха се следните разпределения на отговорите на въпроса:

Рисковано ли е да отговориш на такава обява?

Предложени отговори	Брой отговорили
Много е рисковано	9
Не е много рисковано	8
Изобщо не е рисковано	2
Не мога да преценя	1

Очевидно преобладаващата част от анкетираните **не оценяват в достатъчна степен риска от отговор на подобни обяви**, които са много разпространено средство за набиране на наивни кандидатки, които биват въвличани в трафик за сексуални цели. За немалка част от анкетираните обаче, отговарянето на подобна провокативна обява е **много рисковано**. Отговорите на респондентите на другите два въпроса, насочени към обсъждането на евентуалния отклик на тази обява сочат, че нито един от анкетираните няма познати, които да са отивали по този начин на работа в чужбина, а само един заявява, че има познати момичета, които биха се заинтересували от подобни обяви. За целите на превантивната работа обаче, на подрастващите и особено на тези, които се отглеждат в институции, би трябвало целенасочено да се разясняват рисковете от приемането на подобен тип коварни предложения и възможните негативни последствия от това.

4. Източници на информация за проституцията и трафика и възможни субекти на помощ в рискови ситуации

Близо половината от анкетираните деца смятат, че **познанията им по проблемите на проституцията и трафика са недостатъчни**, за да се предпазят от тях, като три от тях

просто не могат да преценят степента на своята информираност. Това означава, че в институциите за деца е необходима последователна педагогическа и психологическа работа, която да е насочена към превенция на въвличането на децата в проституцията и трафика.

Основен въпрос в анкетата, който изследва какъв е авторитетът и важността на възможните информационни източници за децата е следният:

От къде получаваш информация за детската проституция и трафика на деца?

(Посочи всеки верен отговор!)

Предложени въпроси	Брой отговори (според натрупванията)
От телевизия, радио, вестници	18
От инспекторите от детските педагогически стаи към полицията	11
От братя, сестри и близки познати	10
От съученици	10
От учители и специалисти в училището	10
От родителите	9
От педагогическите съветници в училище	8
От отделите за закрила на детето	8
От неправителствени организации	8
От други източници	8 вкл. 1 отг. "от Интернет"
От по-големи приятели и познати	7
От местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН)	7
От други органи на МВР	7
От никого	1

Както и в други изследвания по този проблем, проведени от Сдружение „Пренебрегнати деца“, отговорите на децата на същия въпрос показват, че и в предишните години **винаги медиите са били едни от най-значимите източници на информация за децата**. В настоящото изследване, **на първо място**, с най-голяма популярност като информационни източници по въпросите на проституцията и трафика на деца **се посочват медиите, следвани от детските педагогически стаи**, които заедно с посочения източник „другите органи на МВР“ съставляват втория по значимост за децата информационен канал. По-нататък като източници на информация децата са посочили близкия роднински неформален кръг и кадрите в училище (учители, специалисти, педагогически съветници). При децата, настанени в Дом за деца лишени от родителски грижи, естествено родителите (и то само за децата, които имат такива!) не са доминиращ фактор за увеличаване на информираността. Не е особено значима и позицията на специализираните органи - МКБППМН и отделите за закрила на децата, които иначе разполагат с голям потенциал за реализация на превантивни кампании. Дори един анкетиран е написал за Отделите за закрила на децата: “ Нищо не правят за децата!”, което е критична гледна точка на дете, отглеждано в институция. По същия начин не се ползват с висока популярност и неправителствените организации, които работят по ограничаване и превенция на детската проституция и трафик, но още не са достатъчно познати за децата.

Отговорите на този въпрос пряко корелират с отговорите на въпрос, насочен към **нагласите на децата за търсене на помощ в критични и рискови ситуации**:

Ако някой се опита да те принуди да протитутуираш или да те включи в трафик, от кого ще потърсиш помощ? (Посочи всеки верен отговор!)

Предложени въпроси	Брой отговори (според натрупванията)
От инспекторите от Детските педагогически стаи към полицията	18
От приятели	10
От Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (МКБППМН)	10
От Отделите за закрила на детето	10
От неправителствени организации за защита на децата	10
От съда и прокуратурата	9
От родителите	4
От братя, сестри и близки роднини	3
От учители и педагогически съветници в училището	3
Нямам представа кой би могъл да ми помогне	1

Данните потвърждават **най-високото доверие на респондентите към детските педагогически стаи, но същевременно децата осъзнават и високите възможности за защита, с които разполагат отделите за закрила на детето и МКБППМН. По същия начин се оценяват по принцип и възможностите за помощ на неправителствените организации**, като едно от анкетираните деца дори е посочило и конкретна организация “Анимус”. Интересен факт е, че в ситуация на риск, децата биха се обърнали със същото доверие, с което се отнасят към съответните институции, към своите приятели, което е типично за детската психика. Подрастващите обаче, много ниско оценяват възможностите на училището за помощ, което чрез своите кадри /учители, педагогически съветници/ реално не би могло да защити детето в конкретна рискована ситуация от въвличане в проституция или трафик.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Проведеното сондажно изследване с възпитаници на ДДЛРГ беше възприето с интерес от децата, изразен и в техните мнения, посочени в анкетата: „Хареса ми анкетата, въпросите бяха актуални”; “Беше много интересно да говорим по тези теми!” и др. Като се има предвид този спонтанен интерес и недостатъчната информираност на децата по проблемите на проституцията и трафика на деца за сексуални цели и особено - неразвитите им способности за справяне в критични ситуации на въвличане в проституция и трафик, е необходимо да бъдат **реализирани специализирани програми и проекти за превенция на тези явления**. Тези превантивни програми са особено необходими за приложение сред децата от възрастовата група 14 - 18 години, както и за децата, отглеждани в институциите, тъй като в този етап на тяхната социализация се оформят, както трайните им жизнени нагласи и ценности, така и уменията им за самопредпазване и справяне с критични ситуации.

ИЗСЛЕДВАНЕ 2

АНАЛИЗ

НА ОСНОВНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ СОЦИОЛОГИЧЕСКО ИЗСЛЕДВАНЕ С УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ ЗА ПОЗНАНИЯТА ИМ ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА ДЕТСКАТА ПРОСТИТУЦИЯ И ТРАФИКА НА ДЕЦА ЗА СЕКСУАЛНИ ЦЕЛИ

I. МЕТОДИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

В рамките на международен проект „Марио – Защита на децата от експлоатация в Европа”, финансиран от Фондация ОАК, през м. октомври-ноември 2009 г. Сдружение „Пренебрегнати деца” – ЕСРАТ Bulgaria проведе социологическо изследване с ученици и студенти. Основната цел на изследването беше да се установи нивото на знания на младите хора по проблемите на детската проституция и трафика на деца за сексуални цели, тяхната преценка за уменията им да се предпазват от тези явления и ориентацията им към евентуални субекти на помощ в критични ситуации от въвличане в проституция или попадане в трафик.

Съгласно българската програма по проект „Марио”, по време на провеждане на анкетите, в град Враца бяха проведени 3 тренинга по превенция на трафика и сексуалната експлоатация на деца с представители на институции, работещи по проблемите на децата от Враца и Монтана и съответните региони, в които участваха деца и млади хора. В Благоевград бе проведен тренинг по същата проблематика със студенти от специалност „Социални дейности” от ЮЗУ „Н. Рилски”.

С пряка анонимна анкета бяха анкетирани 118 ученици от гр. Враца, 99 ученици от гр. Монтана и контролна група от 27 студенти от II курс, специалност “ Социални дейности” в Югозападния университет, гр. Благоевград. И трите града са областни центрове в близост до границите на България. Област Монтана граничи с Република Сърбия и Република Румъния, област Враца – с Република Румъния, а област Благоевград – с Република Македония и Република Гърция. Това са и основните граници, през които преминава трафик на деца, вкл. и за сексуални цели. И в трите области са установявани сутеньорски мрежи за въвличане на непълнолетни в проституция. Тези обстоятелства са потенциален риск за децата и младите хора, живеещи на територията на тези градове, да станат жертви на проституция или трафик.

По клас анкетираните ученици се разпределят както следва:

Клас	Брой ученици	%
8,00	40	18,4
9,00	46	21,2
10,00	42	19,4
11,00	30	13,8
12,00	55	25,3
Total	213	98,2
Непосочили	4	1,8
Общо	217	100,0

По признак пол, изследваните ученици се разпределят както следва:

Пол	Брой	%
момиче	113	52,1
момче	102	47,0
Total	215	99,1
Непосочили	2	0,9
Общо	217	100,0

В контролната група студенти 22 са момичета, а 5 – момчета.

Разпределението на учениците по вид училище е както следва:

Вид училище	Брой	%
Средни общообразователни училища (СОУ)	89	41,0
Езикови и природоматематически гимназии (ЕГ и ПМГ)	89	41,0
Професионално-технически гимназии (ПТГ)	39	18,0
Общо	217	100,0

По показателите за учениците отнасящи се до пол, клас и вид училище **изследването е репрезентативно за общия брой ученици в средните училища в градовете Враца и Монтана.**

II. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

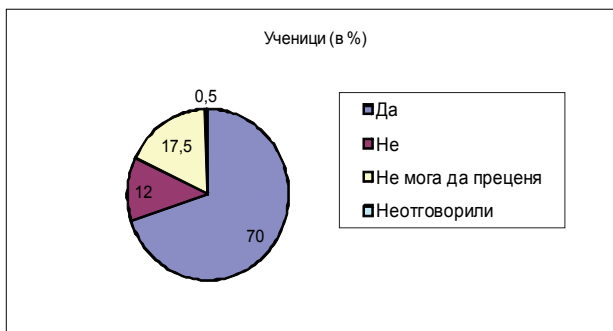
1. Обща информираност по проблемите.

Още в отговорите на първия въпрос от анкетата се очертават разлики между ученици и студенти.¹

¹ Навсякъде в анализа следва да се има предвид, че интерпретираните различия в отговорите между студенти и ученици са до голяма степен условни и от тях не могат да се правят категорични изводи поради малкия брой анкетирани студенти.

Смяташ ли, че знаеш напълно какво е "детска проституция"?

Отговори	Ученици (в %)	Студенти (в %)
Да	70	59.3
Не	12	29.6
Не мога да преценя	17.5	11.1
Неотговорили	0.5	-
Общо	100	100

Прави впечатление големият дял ученици, които смятат, че знаят напълно, какво е детска проституция. В предишни изследвания на Сдружение „Пренебрегнати деца” по същата тема не са отчитани толкова категорични преценки. **Най-убедени в това свое мнение са учениците от Монтана**, от които 77 % са дали положителен отговор. По този въпрос са съществени различията между учениците по вид училище – от СОУ 79.5 % смятат, че знаят напълно какво е детска проституция; от ЕГ и ПМГ – 75.3%, докато от ПТГ само 38.5 % са на това мнение. Въпреки, че в отговорите по този въпрос не се очертаха статистически значими разлики според класа на анкетираните ученици, най-категорични в положителната си преценка са учениците от 12 клас – над 80% от тях са отговорили положително на този въпрос. Освен това, 76.1 % от момчетата са отговорили по този начин, докато момчетата са значително по-предпазливи в оценките си – 64.4%.

Тези данни могат да бъдат интерпретирани по различен начин, но при всички случаи демонстрираната висока самооценка на учениците от СОУ и т. нар. “елитни гимназии” говори по-скоро за известен инфантилизъм и завишена самооценка, отколкото за реално познаване на проблема. Самият факт, че студентите не са толкова категорични, потвърждава този извод.

За да бъдат конкретизирани познанията на анкетираните по проблемите на детската сексуална експлоатация беше зададен следният въпрос, чиито отговори показаха определена зрялост в оценките:

С кое от следните неща може най-точно да се определи детската проституция ?²

Отговори	Ученици (%)	Студенти (%)
Насилие над деца	56.7	55.6
Секс с деца за пари	83.3	85.2
Свободен избор на поведение	12.6	11.1
Принуда поради тежък живот	39.5	48.1
Нито едно от изброените	2.3	-
Нямам мнение	3.3	-

Резултатите от отговорите на този въпрос показаха удивителна близост в отговорите на анкетиранияте студенти и ученици. Налице са обаче, някои съществени различия в отговорите според пола на учениците: Формално-описателният отговор “секс с деца за пари” е отбелязан от 86.7% момичета и 77.5% момчета; “свободен избор на поведение” – от 7.1% момичета и над 2 пъти повече момчета – 16.7%; „принуда поради тежък живот” – от 43.4% момичета и 33.3% момчета. Разликите показват типични за съответния пол отговори в тази възрастова група.

По град разпределенията в отговорите са подобни, с изключение на “принуда поради тежък живот”, който е посочен от 46.5% от учениците в Монтана, докато само 33.1% от учениците във Враца са на същото мнение. Тази разлика вероятно се дължи на разликата в социално-икономическото развитие на двете области – област Монтана е една от най-бедните области в страната по сравними икономически показатели.

Съществени са разликите обаче, по вид училище:

Вид училище	Насилие (%)	Секс с деца за пари (%)	Свободен избор на поведение (%)	Принуда поради тежък живот (%)
СОУ	48.3	85.4	9.0	33.7
ЕГ и ПМГ	59.6	85.4	7.9	38.2
ПТГ	66.7	69.2	30.8	53.8

Докато при учениците от СОУ и профилираните езикови и природо-математически гимназии преобладават формално-описателните отговори, то учениците от професионално-техническите гимназии са значително по-категорични в преценките си, особено описващите

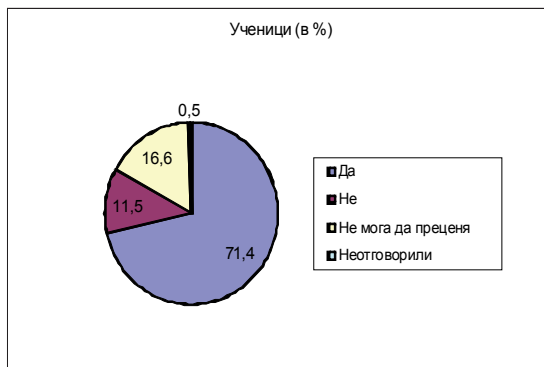
² Сумата от отговорите в % на този въпрос надвишава 100% тъй-като на респондентите беше предложено да отбележат всеки верен, според тях, от предложените отговори.

детската проституция с насилие, принуда поради тежък живот и свободен избор на поведение.³

По подобен начин се разпределят и отговорите на анкетираните, свързани с информираността им по проблемите на **трафика на деца за сексуални цели**.

Смяташ ли, че знаеш напълно какво е "трафик на деца за сексуални цели" ?

Отговори	Ученици (в %)	Студенти (в %)
Да	71.4	85.2
Не	11.5	-
Не мога да преценя	16.6	14.8
Неотговорили	0.5	-
Общо	100	100

По тези мнения няма статистически различия според града на респондентите, а така също и по пол. Единствено в отрицателния отговор момчетата са 2 пъти повече от момичетата (15.7 % при 8.0% момичета), което е разбираемо за горната ученическа възраст. И тук най-категорични в положителния си отговор са дванадесетокласниците – 93 %. Съществени са обаче, различията в отговорите според вида училище.

Смяташ ли, че знаеш напълно какво е "трафик на деца за сексуални цели" ?

Отговори	СОУ	Училища ЕГ и ПМГ	ПТГ	Общо
Да	77.5	70.5	61.5	71.8
Не	6.7	10.2	25.6	11.6
Не преценява	15.7	19.3	12.8	16.7

³ Тук следва да се има предвид, че над 84% от анкетираните в професионално-техническите гимназии (ПТГ) са момчета.

Очевидна е разколебаността в положителните отговори и високият дял отрицателни отговори при учениците от професионално-техническите гимназии, което може да означава, че голяма част от тях не са се интересували от този проблем.

За конкретизиране на познанията за трафика на деца също беше зададен допълнителен, уточняващ въпрос:

С кое от следните неща свързваш най-вече трафика на деца за сексуални цели ?⁴

Отговори	Респонденти (%)	
	Ученици	Студенти
Насилие над деца	51.6	37.0
Отвличане и продаване на деца за сексуално използване в страната и чужбина	86.0	85.2
Детска проституция по магистралите	36.3	40.7
Когато деца отиват в чужбина законно, но ги принуждават да вършат сексуални услуги	46.0	74.1
Нямам мнение, друго и неотговорили	3.8	-

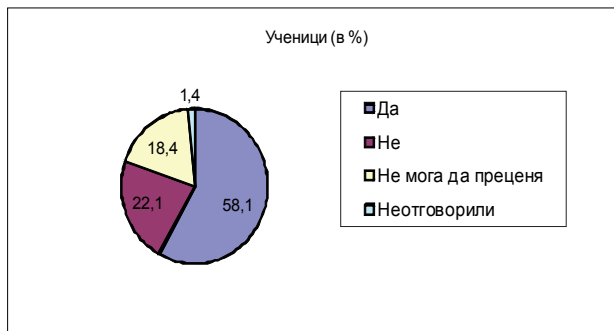
Както се вижда от данните, преобладаващата част от респондентите свързват трафика на деца за сексуални цели с най-съществените му характеристики. Озадачаващ е обаче, високият дял на неадекватния отговор “детска проституция по магистралите”. Особено висок е дялът на посочилите този отговор от Враца (40%), момичетата (41%) и осмоласниците (60%). В действителност почти всички участници в анкетата виждат проституиращи момичета по международните пътища в България с голям трафик на автомобили, каквито минават и през трите области. Но е малко невъзможно там да са срещали деца, или подрастващи поне на детска видима възраст. В последните години е изключително рядко явното афиширане по магистралите на непълнолетни проститутки. Така че, този отговор, детерминиран от емпирични “наблюдения” на магистрални проститутки се е пренесъл в съзнанието на анкетираните като характеристика на трафика на деца за сексуални цели, което показва повърхностно мислене и недостатъчно познаване на проблема.

Именно, поради установената колебливост на учениците в познанията им за детската проституция и трафика на деца за сексуални цели, установена и в предходни изследвания на ЕСПАТ Bulgaria по проблема, на анкетираните беше зададен специален въпрос:

Смяташ ли, че познанията ти по тези проблеми са достатъчни, за да се предпазиш от тях ?

Отговори	Ученици (в %)	Студенти (в %)
Да	58.1	63.0
Не	22.1	18.5
Не мога да преценя	18.4	18.5
Неотговорили	1.4	-
Общо	100	100

⁴ Процентите в отговорите на този въпрос надвишават 100 %, защото на респондентите е дадена възможност да посочат всеки верен, според тях, от предложените отговори.

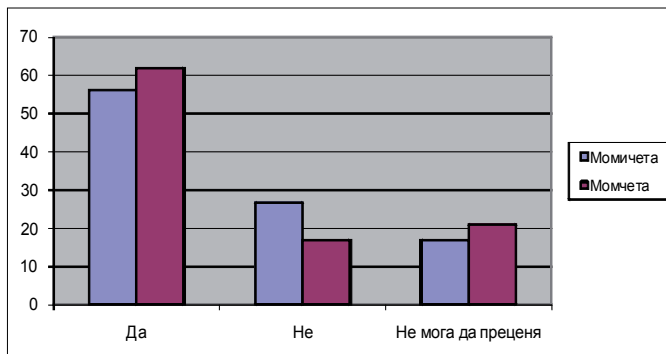

Както показват данните, тук категоричността в положителните отговори на анкетираните е значително по-ниска, отколкото по въпроса за нивото на информираност. Въпреки това, в **Монтана учениците са „по-самонадеяни“ – 68.4 % от тях са дали категоричен положителен отговор, докато във Враца съответният дял е 50.9%, което е за сметка на отрицателните отговори – 29.3% във Враца, срещу 14.3% в Монтана.**

Интересно е разпределението на отговорите на този въпрос по пол на анкетираните.

Смяташ ли, че познанията ти по тези проблеми са достатъчни, за да се предпазиш от тях ?

	Момичета	Момчета
Да	56.3	62.0
Не	26.8	17.0
Не мога да преценя	17.0	21.0

Очевидно момчетата смятат, че това не е проблем, който може да ги застрашава, което до известна степен е основателно.

По клас няма съществени различия между отговорите, с изключение на учениците от 11 клас, 43 % от които смятат, че уменията им да се предпазят от проституция и трафик не са достатъчни.⁵ По същия начин най-несигурни са и учениците от ПТГ – 37.8% от тях са дали отрицателен отговор, докато 65.2 % от “елитните” гимназисти са дали положителен отговор, което също говори за надценени възможности и подценяване на проблема.

Тези резултати показват, че като цяло анкетираните се характеризират със сравнително високо ниво на информираност, тъй като самооценките им сочат познаване на детската проституция и трафика на деца за сексуални цели, но в същото време, до голяма степен осъзнават, че нямат достатъчно развити умения за самостоятелно предпазване от въвличане в тези явления. Нещо повече. При обработката на съставен индикатор между въпросите „Смяташ ли, че знаеш напълно какво е “детска проституция?”, „Смяташ ли, че знаеш напълно какво е “трафик на деца за сексуални цели?” и „Смяташ ли, че познанията ти по тези проблеми са достатъчни, за да се предпазиш от тях?” се оказва, че дори над половината от учениците, които са заявили, че знаят напълно какво са детската проституция и трафик смятат, че познанията им не са достатъчни да се предпазят от тези проблеми.

От тук следва необходимостта от развиването на системна превантивна работа по тези проблеми в училище и реализирането на мащабни кампании и проекти, които да се осъществяват от компетентните институции и неправителствени организации по места.

2. Източници на информация.

Специален въпрос беше зададен на анкетираните за източниците на информация, чрез които се запознават с проблемите на детската проституция и трафика на деца. Беше получено следното разпределение:

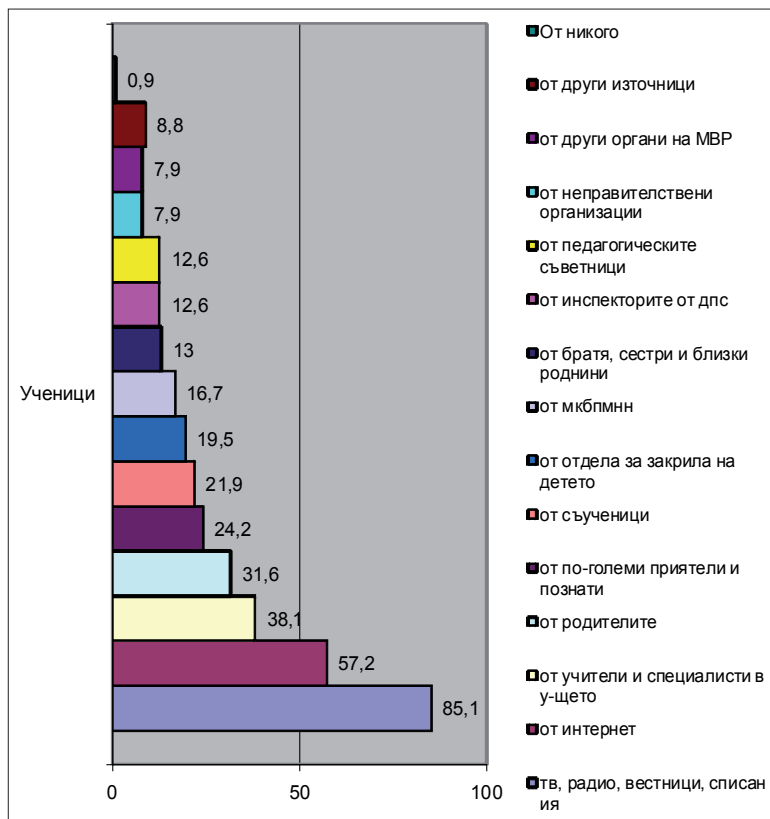
От къде получаваш информация за детската проституция и трафика на деца?

Източници на информация	Респонденти (%) ⁶	
	Ученици	Студенти
Телевизия, радио, вестници, списания	85.1	96,3
Интернет	57.2	81,5
Учителите и специалисти в училището	38.1	66,7
Родителите	31.6	48,1
По-големите приятели и познатите	24.2	22,2
Съучениците	21.9	33,3
Отдела за закрила на детето	19.5	14,8
Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните	16.7	7,4
Братята, сестрите и близките роднини	13.0	18,5
Инспекторите от Детските педагогически стаи	12.6	7,4

⁵ Този дял може да се дължи и на случайна статистическа грешка, тъй-като броят анкетираните единадесетокласници е малък.

⁶ Сумата от процентите надвишава 100% защото на респондентите беше предложено да посочат всеки верен, според тях, от предложените отговори.

Педагогическите съветници	12,6	22,2
Неправителствените организации	7,9	3,7
Други органи на МВР	7,9	7,4
Други източници	8,8	40,7
От никого	0,9	-

Данните показват **изключителното влияние на медиите и интернет** като основен източник на информация. Това влияние е **особено изразено сред момичетата, при учениците от езиковите и природо-математическите гимназии. Както и при десетокласниците.** Този факт е напълно обясним в информационното общество. Но информацията от медиите и интернет е стихийна и неконтролируема. За учениците е трудно

да се ориентират за опасностите, свързани с тези проблеми само по информацията от съвременните масово-комуникационни средства. Не винаги в медиите се поднася компетентна и професионално коментирана информация за проституцията и трафика, а интернет е едно от утвърдилите се средства за осъществяване на престъпления, свързани с детската сексуална експлоатация. **Поради това е изключително важна ролята на учители, педагогически съветници, ИДПС, специалисти от МКБППМН и ОЗД, като и на НПО за осъществяване на необходимото обучение и консултиране на децата по тези проблеми.** Обикновено родителите и близкия неформален кръг не разполагат с необходимата компетентност по въпроса. В този смисъл може да се отбележи, че споменатите институции работещи по проблемите на децата **все още не са спечелили необходимото уважение сред тях като надеждни и търсени информационни източници.** Единствено учителите и педагогическите съветници се ползват с по-голям авторитет сред момичетата, учениците от “елитните” гимназии; ОЗД - сред момичетата, учениците от техническите гимназии и сред учениците от Враца, както и МКБППМН сред учениците от техническите гимназии, осмокласниците и единадесетокласниците от всички анкетираны ученици във Враца и Монтана. НПО са получили сравнително висока оценка само от учениците от ПТГ и единадесетокласниците. Тези данни косвено покзват и какво е нивото на информационната и превантивната работа на специалистите по проблемите на сексуалната експлоатация сред децата и младите хора от изследваните населени места.

3. Особенности на проституцията и нагласи на анкетираните

С оглед получаването на по-детайлизирана информация за знанията на анкетираните свързани с проституцията, беше зададен пакет от конкретизиращи въпроси, отговорите на които показаха, че проблемът им е достатъчно познат. Така например на въпрос: **Сводник /сутенър/ е човек, който: се получиха следните разпределения:**⁷

Отговори	Респонденти	
	Ученици	Студенти
Принуждава момичета да стават проститутки	51.2	51,9
Държи под контрол проститутките	72.8	92,6
Намира клиенти за проститутките	56.7	81,5
Търгува с проститутки и им взема парите	61.3	81,5
Наема и доставя компаньонки на клиента	49.8	77,8
Грижи се за проститутките и ги защитава	19.4	18,5
Нито едно от изброените	0.5	-
Не зная	1.8	-

Тази демонстрация на верни характеристики на основните организатори на проституцията се потвърждава и в отговорите и на другите въпроси от тази група. В някои от тях анкетираните съобщават и за лични контакти с пострадали от явлението. Така например, **¼ от учениците и 41% от студентите твърдят, че познават момичета, които са станали проститутки в България! Всеки десети от всички респонденти познава и момче, което е почнало да протитуира. Не са малко и тези, които твърдят, че познават момичета, които са отишли да протитуират в чужбина – 18% от учениците и 15 % от студентите.** Около 6 % познават случаи и на момче, което е отишло да протитуира в чужбина. Между

⁷ Сумата от процентите надвишава 100% защото на респондентите е била дадена възможност да посочат всеки верен, според тях, от посочените отговори.

5% и 7% от познаващите подробно такива случаи твърдят, че съответните проституиращи са се върнали в страната.

В тази връзка са интересни отговорите на респондентите по въпрос за приемливостта на проституцията:

В кои от следните случаи е приемливо човек да продава тялото си за пари:

Отговори	Ученици (%)	Студенти (%)
В никакъв случай	46.2	74.1
Когато е много беден	5.8	-
Когато иска да помогне финансово на близките си	6.7	-
Ако иска да постигне професионален успех	1.4	-
Ако иска лесно и бързо да забогатее	1.4	-
Когато е принуден насилствено от други	13.5	14.8
Когато го прави по собствено желание	14.9	3.7
Когато не намира перспективи за нормален живот	3.4	-
В нито един от посочените случаи	1.9	-
Не мога да преценя	4.8	7.4
Общо	100	100.0

Отговорите на този въпрос са в контекста на общата неприемливост на поведението, водещо до проституиране и допускането му като насилствена принуда. **Прави впечатление обаче, сравнително високият дял отговори на учениците, които приемат проституцията като съзнателно избрано поведение.** При това този отговор не се влияе от пола на анкетираните, нито от града, нито от вида училище. Единствено учениците от 10 клас са още по-толерантни – за 22.5% от тях е приемливо проституирането по собствено желание. Логично би могло да се предположи, че при мислещите по този начин, до известна степен рискът от въвличане в проституция е по-голям, отколкото при другите деца. Формирането на такава нагласа е резултат от толерирането на проституцията в медиите, интернет и съвременното общество и говори за неразвито социално мислене и неизградени ценностни ориентации. В това отношение анкетираните студенти са демонстрирали по-висока социална зрялост.

С поредица от въпроси анкетираните бяха поканени да опишат **съвременния образ на проституиращите**. Действително е трудно да бъде изградено понятие за “детска проституция” без да има формирана представа за това какви са проституиращите. Обобщените резултати от отговорите на осем отделни въпроса в анкетата показаха доста интересна картина:

А сега ти предлагаме няколко мнения за проституцията. С кои от тях си съгласен / съгласна?

	Отговори	Ученици (%)	Студенти (%)
1	Повечето проституиращи момичета са от много бедни семейства	78.8	81.5
2	Повечето проституиращи момичета печелят много пари от това, което вършат	42.4	44.4
3	Повечето проституиращи момичета са от ромски произход	78.3	85.2
4	Да си проститутка е опасно	88.5	96.3
5	Проститутките сами са си виновни за нещастията, които ги сполетяват	53.0	25.9
6	Проститутките са жертви на друг и не са виновни за положението, в което се намират	37.3	14.8
7	Животът на проститутките е интересен и вълнуващ	14.3	-
8	Проститутките трябва да ги вкарват в затвора	30.4	7.4

Очевидно според преобладаващата част от анкетираните проституиращите момичета произхождат от бедни семейства и са от ромски произход⁸. Те сами са виновни за нещастията, които ги сполетяват при практикуването на тази опасна „професия“. Техният живот не е интересен и вълнуващ и при това не печелят много пари от този бизнес. Така описаният образ до голяма степен отговаря на действителността в България. Неосмисленото усвояване на този образ води да негативни оценки на проституцията като „криминално“ явление, извършвано от самите проституиращи, поради което близо 1/3 от учениците проявяват крайна нетолерантност и са съгласни с предложеното мнение, че „проститутките трябва да ги вкарват в затвора“.

⁸ Действително преобладаващата част от проституиращите по улиците и магистралите са от ромски произход и те са най-видимата част от този «контингент». На учениците няма как да е известна от собствени наблюдения етническата принадлежност на проституиращите в клубове, хотели, «модни» агенции и т.нар. «елитни компаньонки», голяма част от които не са от ромски произход.

В този контекст смущаващ е сравнително ниския дял на анкетираните, които са отговорили, че проститутките са жертви на друг и не са виновни за положението, в което се намират. Очевидно както учениците, така и студентите не са осъзнали, че **независимо, дали проституирането е по свой съзнателен избор или по принуда, то винаги превръща проститутката в жертва на други хора и/или обстоятелства, жертва на сексуална експлоатация. Вероятно към осъзнаването на този факт би трябвало да бъде ориентирана превантивната работа по този проблем.**

И тук не трябва да се пропуска един известен дял от отговори на около 14% от учениците, които смятат, че животът на проститутките е интересен и вълнуващ. Независимо, че този сравнително висок дял се дължи на отговори на момчета, ученици от 11 клас и ученици от ПТГ, това е факт, който крие сам по себе си риск за мисленето, поведението и социалното развитие на подрастващите.

4. Особенности на трафика и нагласи на анкетираните

За да се конкретизира информацията, получена от респондентите относно трафика на деца, в анкетата беше включена и обособена група въпроси, отговорите на които позволиха по-детайлизиран анализ на техния опит и представи, с които би трябвало да бъде съобразена превантивната дейност.

Оказа се, че част от учениците и студентите имат преки контакти с млади хора, свързани с трафика на деца.

Познаваш ли дете /момиче, момче/, което е станало жертва на трафик зад граница?

Отговори	Ученици %	Студенти %
Да	10,6	-
Не	85,3	85,2
Неотговорили	4,1	14,8
Общо	100,0	100,0

Дори да се приеме, че някои ученици вероятно са посочили отговор “Да” неправилно или провокативно, този дял (всеки десети анкетиран) не бива да се подценява. Около 5% от познаващите такива случаи твърдят, че съответното дете не се е върнало в България, а около 7% не знаят по-нататъшната съдба на това дете.

Преобладаващата част от анкетираните осъзнават, че децата, попаднали в трафик са жертва на престъпление.

Смяташ ли, че детето, попаднало в трафик е жертва на престъпление, за което се предвижда наказание според законите?

Отговори	Ученици %	Студенти %
Да	65,0	95,5
Не	26,7	4,5
Неотговорили	8,3	-
Общо	100,0	100,0

Очевидна е по-високата зрялост на отговорите на студентите. Над ¼ от учениците явно не разбират добре проблема, въпреки демонстрираните добри познания по останалите въпроси, свързани с трафика, което от своя страна ги поставя в ситуация на неведение и повишен риск. Това са предимно ученици от Монтана, момчета от 9 до 11 клас и най-вече от професионално-техническите гимназии. Към тази група би трябвало да бъдат насочени повече обучителни дейности, свързани с трафика на деца.

С приемането на България в Европейския съюз се осигури безпрепятствено пътуване на българските граждани в чужбина. Разшириха се възможностите за започване на работа главно в страни от Европейския съюз. Това обстоятелство беше използвано и от организираната престъпност, свързана с трафика на хора, вкл. и трафика на деца за сексуална експлоатация. Най-разпространените измами в този криминален бизнес се оказаха подвеждащите реклами на нелегални агенции, предлагащи високо платена работа в чужбина. В тази връзка за установяване на рисковете, на анкетираните бяха зададени няколко въпроса.

Би ли се обадил/а/ по обява за работа в чужбина?

Отговори	Ученици (%)	Студенти (%)
Да	11,1	3,7
Не	39,2	51,9
Зависи от обявата	49,3	44,4
Неотговорили	0,5	-
Общо	100,0	100

Както показват данните, най-висок при учениците е дялът на естествено приемливия отговор, че биха реагирали в зависимост от обявата. Действително страхът от евентуален риск за въвличане в трафик не може (по-скоро не трябва) да бъде демотивиращ и доминиращ фактор в поведението при желанието да се опознае действителността в чужбина. Затова на анкетираните беше зададен и следния конкретизиращ въпрос:

Ако някой ти предложи работа в чужбина, при какви условия би приел/а/?

Отговори	Ученици (%)	Студенти (%)
Не бих приел/а/ в никакъв случай	20,7	11.1
Бих приел/а/ при всички случаи	1,8	-
Само ако съм сигурен /сигурна/ в този, който ми предлага	24,9	29.6
Само ако е високо платена	4,1	3.7
Може би, ако се уверя, че е безопасно и законно	31,8	37.0
Ако е за сервитьорки, камериерки, танцьорки или модели	1,4	-
Ако е за гледане на деца, стари хора и като домашни помощници	2,8	3.7
Да, ако е по професията ми	6,0	11.1
Да, но не в изброените случаи	1,8	3.7
Неотговорили	4,6	-
Общо	100	100,0

Данните показват, че най-предпочитаните от анкетираните отговори са свързани с **приемането на такова предложение за работа в чужбина, при което да са сигурни в предлагания и ако са уверени, че това е безопасно и законно**. Тези отговори показват необходимата социална зрялост на преобладаващата част от анкетираните. Въпреки това може да се твърди, че част от близо 30% от момичетата (предимно от 9-10 клас на езиковите и природо-математическите гимназии), **посочили с известна доза наивитет отговора “само ако съм сигурна в този, който ми предлага”, могат да попаднат в риск от въвличане в трафик**. Практиката показва, че много често момичета са ставали жертви на трафик от лица, които са им били много близки и са изпитвали към тях безрезервно доверие.

С цел уточняване на нагласите за риска при приемане на покани за работа в чужбина, на респондентите бяха зададени “провокативни” въпроси, в отговорите на които екипът очакваше да се очертаят характеристиките на рисковата група от анкетираните.

Следват няколко въпроса за следната обява: "Агенция търси млади момичета за добре платена работа в нощни клубове като танцьорки, сервитьорки и компаньонки в чужбина".

Рисковано ли е да отговориш на такава обява?

Отговори	Ученици (%)	Студенти (%)
Много е рисковано	64,1	85,2
Не е много рисковано	15,7	11,1
Изобщо не е рисковано	4,6	-
Не мога да преценя	13,4	3,7
Общо	97,7	100
Неотговорили	2,3	-
Общо	100,0	100

Резултатите показаха, че около 2/3 от учениците и над 85% от студентите оценяват, че такъв тип обяви, разпространявани в България от години, са абсолютно неприемливи. Въпреки това обаче, делът на тези ученици, които смятат, че не е много рисковано да се обадиш по такава обява или че изобщо не е рисковано, или пък не могат да преценят, е доста голям. Това показва очевидна наивност и непознаване на проблема. **Характеристиките на отговорилите по този начин в най-общи линии са следните: момичета (общо около 31 %), близо половината ученици от професионално-техническите гимназии и 35 % от осмоласниците.**

Около 14 % от анкетираните ученици твърдят, че имат познати, които са се отзовавали на подобни обяви, а още толкова и 40% (!) от студентите смятат, че имат познати момичета, които биха се заинтересували от подобни обяви. **Това означава, че проблемът за риск от въвличане в трафик за сексуални цели съществува както в битието, така и в съзнанието на респондентите, което на свой ред обуславя необходимостта от реализацията на превантивни кампании и проекти по този проблем.**

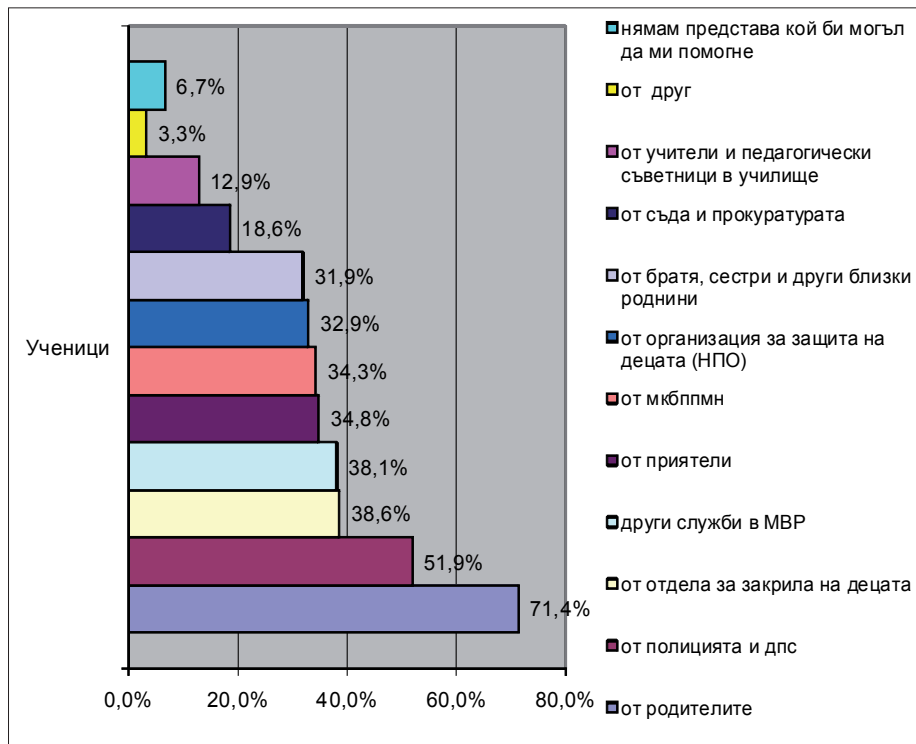
5. Доверие в евентуални субекти на помощ

С оглед проучването на формираните у учениците ориентации към институционални и неинституционални субекти на помощ при евентуален риск от въвличане в проституция и трафик, на анкетираните беше зададен специален въпрос. Получи се следното разпределение на отговорите:

Ако някой се опита да те принуди да протитутуираш или да те включи в трафик, от кого ще потърсиш помощ?⁹

Ранг	Отговори	%
1	От родителите	71,4%
2	От Полицията и Детската педагогическа стаи	51,9%
3	От Отдела за закрила на децата	38,6%
4	От други служби в МВР	38,1%
5	От приятели	34,8%
6	От Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните	34,3%
7	От организация за защита на децата (НПО)	32,9%
8	От братя, сестри и други близки роднини	31,9%
9	От съда и прокуратурата	18,6%
10	От учители и педагогически съветници в училище	12,9%
12	От друг	3,3%
11	Нямам представа кой би могъл да ми помогне	6,7%

⁹ Сумата от процентите на отговорите по този въпрос надвишават 100% тъй като на респондентите е дадена възможност да посочат всеки верен, според тях, от предложените отговори.

Безусловно и разбираемо на първо място са поставени родителите. От институциите, учениците най-много биха разчитали на полицията (в частност – детските педагогически стаи), които заедно с отбелязалите отговора “други органи на МВР”, съставляват респектиращо мнозинство. Значително по-нисък е дялът на тези от анкетираните, които биха потърсили помощ в ОЗД и МКБППМН, въпреки че тези институции на общинско равнище би трябвало да се “разпознават” от децата като надеждни източници на помощ. Още по-малко деца биха се обърнали за помощ към неправителствена организация, а доверието към учители и педагогически съветници в училището е изключително ниско. Тези данни сами по себе си, открояват **проблема за все още неспечеленото доверие на учениците от страна на някои от компетентните по проблемите на проституцията и трафика институционални фактори**. Дори в отговора че биха потърсили помощ “от друг” - само единици са децата от Монтана, които са вписали като конкретизация “местната комисия за борба срещу трафика на хора”¹⁰, която е сравнително нов, специализиран орган, който разполага със закони, кадрови и институционални ресурси (например кризисен център). Но очевидно тази структура още не е добре позната на децата.

¹⁰ Във Враца такава комисия не съществува.

В отговорите на този въпрос се очертават и някои значими различия според града, пола, вида училище и класа на учениците. **При отговорите на всички ученици, родителите са поставени на първо място**, но в Монтана – с 6 пункта по-малко, отколкото във Враца. **Полицията и детската педагогическа стая във Враца се ползват с 10 пункта по-високо доверие, отколкото в Монтана**. На трето място в Монтана са поставени приятелите като евентуален субект на помощ, докато във Враца приятелите са на едва осмо място. Още по-съществени са разликите по пол: родителите, като субект на евентуална помощ са отбелязани от 88% момичета и “само” от 50% момчета. **При момчетата е съществено по-високо доверието и към полицията и детските педагогически стая, МКБППМН, ОЗД, НПО**. По-значимите различия по вид училище са следните: учениците, посочили родителите като субект на помощ в езиковите и природо-математическите гимназии са с над 30% по висок дял, отколкото съответния дял в професионално-техническите гимназии. Те имат и по-високо доверие в полицията и ДПС, отколкото учениците от другите училища, както и към МКБППМН, ОЗД и НПО за защита на децата. Според класа на анкетираните доверието към родителите, полицията и ДПС, МКБППМН, ОЗД и организация за защита на децата е най-високо в групата 8-10 клас. При по-високите класове това доверие намалява. Всички тези различия имат своето естествено обяснение и с тези възрастови особености би трябвало да се съобразяват превантивните кампании и проекти. Това би спомогнало за адекватното определяне на целевите групи, обекта на въздействие и подбора на най-ефективни форми, методи и средства за възпитателна работа по превенция на детската сексуална експлоатация.

За да бъде установена действителната степен на доверие на децата към близкото обкръжение и институционалните фактори, изследователският екип изработи съставен индикатор от отговорите на въпросите **“От къде получаваш информация за детската проституция и трафика на деца?”** и **„Ако някой се опита да те принуди да протестираш или да те включи в трафик, от кого ще потърсиш помощ?”**. По този начин беше проверена хипотезата, дали най-предпочитаните източници на информация (с изключение на медите и интернет, към които децата по-трудно биха могли да се обърнат за помощ в критични ситуации по разбираеми причини) ще се ползват и с най-високо доверие, като евентуални субекти на помощ.

Тази хипотеза обаче, се потвърди само частично. Учителите, специалистите в училище и педагогическите съветници, които са отбелязани от децата като едни от най-важните източници на информация, не са посочени като субекти с високо доверие при евентуални критични ситуации. Само 41% от децата посочват педагогическите съветници в отговорите си на двата въпроса. **Докато посочването на родителите като субект на помощ е категорично – над 2/3 от всички, които са посочвали учители, педагогически съветници, ОЗД и НПО като едни от основните източници на информация, са посочили родителите като основен субект на помощ**. Над 80% от тези ученици, които са посочили учителите като основен източник на информация биха се обърнали за помощ към родителите. Тези резултати отново поставят въпроса за огромната отговорност на родителите по опазване безопасността и живота на техните деца – основни задължения, които нерядко те пренебрегват или не знаят как да упражняват. От институционалните фактори полицията и детските педагогически стая се ползват с много по-високо доверие като евентуални субекти за помощ, отколкото като източници на информация по проблемите на трафика на деца и детската сексуална експлоатация. Единствено устойчиви са отговорите (над половината от анкетираните), които и по двата въпроса са посочили отговорите ОЗД и МКБППМН, което говори за известен, завоюван авторитет на тези институции пред учениците.

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от изследването показват, че учениците от двата изследвани града имат до известна степен изградени представи и знания по проблемите на детската сексуална експлоатация и в частност – за детската проституция и трафика на деца за сексуални цели. Но тези познания не са достатъчни за да се предпазят от тези проблеми. Компетентните институции по места все още не са спечелили нужното доверие сред децата - както като информационни източници, така и като евентуални субекти на помощ в критични ситуации.

В тази връзка е необходимо да продължи развитието на превантивната система, както и да продължи съдържателното обогатяване на превантивната дейност в следните направления:

- трайно застъпване на проблематиката в часовете на класа в училище и в някои от хуманитарните учебни дисциплини;
- особено внимание да се обърне на осъществяването на дейности, съобразени с възрастта и пола, като се отчитат и спецификите на децата от ПТГ;
- проблемите на трафика и проституцията да бъдат постоянни теми за работа с деца на педагогическите съветници;
- МКБППМН, ОЗД и ИДПС да предприемат съвместни дейности за запознаване на децата, родителите и обществеността с тези проблеми;
- в превенцията да бъдат ангажирани МКБТХ и специалистите от кризисния център в Монтана;
- НПО да продължат да реализират проекти по проблемите на детската сексуална експлоатация, насочени както към ученици, така и към родители, особено от рисковите групи. В тези проекти да бъдат включени и обучения на специалисти, както и разработването на наръчници и други методически материали;
- както в двата града, така и в двете области да бъдат реализирани масови информационни кампании с активното ангажиране на местните и регионални меди.

IV. ПРИЛОЖЕНИЕ

ОТГОВОРИ НА УЧЕНИЦИ ПО ОТКРИТИ ВЪПРОСИ В АНКЕТАТА

Въпрос 4: С кое от следните неща свързваш най-вече трафика на деца за сексуални цели?

Отговор: Нито една от посочените, а.....

- “Трафикът на деца за сексуални цели се свързва със свободен избор на малолетни и много глупави момичета с леко поведение” - момче, 12 клас, СОУ, Враца

Въпрос 7: Сводник/сутеньор/ е човек, който.....

Отговор: Нито едно от изброените, ами.....

- ”Дава шанс за успех на тъпи бездарни момичета”- момче, 12 кл., СОУ, Враца

Въпрос 16: Кой му помогна да се върне (от трафик)? Моля, напиши!.....

- “Родителите му заедно с Интерпол.”- момиче, 12 кл, СОУ, Враца

Въпрос 17: Знаеш ли каква е съдбата му?.....

Ако знаеш, напиши каква е с няколко думи:.....

- „Живее с разведен мъж с две деца, но той се опитва да я откъсне от средата, в която е била”- момиче, 12кл., СОУ, Враца

- “Не знам, но предполагам, че не е лесно да се продаваш за пари” – момиче, 12 клас, СОУ, Монтана
- “Върна се в България и си продължи живота като всички останали” – момиче, 12 кл., СОУ, Монтана

Въпрос 29: Ако някой ти предложи работа в чужбина, при какви условия би приел(а) ?

Отговор: Да, но не в изброените случаи, а когато.....(моля опиши)

- “Когато източникът е законен, проверен от органите на реда” – момиче, 10 клас, езикова гимназия, Монтана

- “Познавам хората, сигурна съм, че няма нищо опасно и е по професията ми” – момиче, 12 кл., СОУ, Монтана

- “Ами да, нормално. В другите по-развити страни има повече перспектива за младите. Бих приела (предложение за работа) ако уча в чужбина, за да се издържа. Но, разбира се, ако е законна работата и да не е мръсна” – момиче, 8 клас, СОУ, Монтана

- “Зависи от работата – стига да е почтена и законна и със съгласие на родителите” – момиче, 8 кл., СОУ, Монтана

Въпрос 39: “Ако искаш да споделиш с нас още нещо по въпросите в анкетата, можеш да го напишеш в следващите редове”.....

- “Аз благодаря, че някой се е сетил да се занимава с тези неща, свързани с проституцията и трафика на хора или поне го е грижа какво мислят и другите!!!” – момиче, 10 кл., езикова гимназия, Монтана

- “Благодаря, че правите такъв вид запитване. Несъмнено много от учениците не са запознати с този ужасен проблем.”- момиче, 10 кл., езикова гимназия, Монтана

- “Ами, тази анкета е хубава, защото можем да изразим спокойно мнение по някои въпроси.” – момиче, 8 клас, СОУ, Монтана

- “Беше приятно. Хубаво е, че правите такива анкети! “ – момиче, 8 кл., СОУ, Монтана

- “Аз съм много против проституцията, но някои момичета сами се вълечат в това. А и българската държава е под всякаква критика. Когато стане нещо лошо, чак тогава му се обръща внимание и се вземат мерки. В другите държави е много по-различно, но нали все пак глупите политици трябва да си купуват столове по 6000 лева и най-скъпите коли. За какво да мислят за друго! Това е моето скромно мнение!”- момиче, 10 клас, езикова гимназия, Монтана

- “Няма какво да споделя. Само, че да си проститутка на днешно време не е добре! Нямах подкрепа от никого и всеки те прави на боклук” – мамиче, 12 кл., СОУ, Монтана

- “Бих искала да се премахнат всички сайтове с порно, защото малко или много децата влизат там.” – момиче, 8 клас, СОУ, Враца

- “Проблемът, който съществува е създаден и подхранван всеки ден от всеки от нас. Ние сме единствените същества, които не се чувстват добре в средата си и се опитваме да се откъснем от нея. Това има голям ефект върху мисленето и разбиранията на всеки един от нас...”- момиче, 12 клас, СОУ, Враца

ИЗСЛЕДВАНЕ 3

АНАЛИЗ

НА ОСНОВНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕ С ЕКСПЕРТИ ЗА ФАКТОРИТЕ ЗА ДЕТСКАТА ПРОСТИТУЦИЯ И ТРАФИКА НА ДЕЦА ЗА СЕКСУАЛНИ ЦЕЛИ, ИНФОРМИРАНОСТТА НА ДЕЦАТА ПО ТЕЗИ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦИИТЕ НА ПРЕВАНТИВНАТА ДЕЙНОСТ

I. МЕТОДИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

В рамките на реализацията на международен проект “**Марио**”- **Защита на децата от експлоатация**”, финансиран от Фондация ОАК, през м. октомври-ноември 2009 г. Сдружение „Пренебрегнати деца” – ЕСПАТ Bulgaria проведе експертно изследване с професионалисти, работещи по проблемите на децата в риск в страната. Чрез полустандартизирано интервю беше потърсено тяхното мнение относно информираността на децата по проблемите на детската проституция и трафика на деца, както и мнението им за организацията и тенденциите на превантивната дейност по тези проблеми.

В експертното интервю бяха включени въпроси, използвани в предишни изследвания на Сдружение “Пренебрегнати деца”, отговорите на които са давали винаги достоверна информация по тези проблеми, както и допълнителни въпроси, формулирани в рамките на изпълнение на специфичните задачи по проект “Марио”.

Изследването обхваща **30 експерти от областните центрове Враца и Монтана и 4 експерти от централни институции в София**, участвали в два семинара по проекта. **По институции участвалите експерти** се разпределят като следва: 1 от Централната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни към Министерския съвет (ЦКБППМН), 5 (3 секретари и двама доброволци) от Местни комисии за БППМН; 1 от Министерство на вътрешните работи (МВР), 1 от областната дирекция (ОД) на МВР и 2 от РУ на МВР – инспектори от детските педагогически стаи (ИДПС), 2 от Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД); 2 от Отдели за закрила на детето (ОЗД) към дирекциите “Социално подпомагане”; 3 от Комплекс за социални услуги и 5 от Центрове за обществена подкрепа; 8 работещи в училища главно като психолози и педагогически съветници; 1 от Кризисен център за деца, жертва на трафик; 2 от ресурсен център за деца със специални образователни потребности и 1 от дом за деца с умствена изостаналост; 2 от НПО. **По професия** (специалност) почти всички са психолози, социални работници и педагози. Участвал е и един юрист и двама ученици, доброволци към МКБППМН. **По пол** експертите се разпределят както следва: жени – 23; мъже - 11, което кореспондира с реалното феминизиране на професиите, свързани с работа с деца. **По възраст** разпределението на експертите е следното: ¼ от експертите са между 20 и 50 г.в., 8 са над 50 г., а 2 – под 20 г.

Анализът на резултатите от интервюто не показва статистически значими различия по пол и възраст на експертите. Само в отговорите на отделни въпроси се очертават незначителни различия, свързани с професионалната ангажираност на експертите, особено между психолозите (педагогическите съветници) в училищата и останалите експерти.

Съдържателните въпроси в интервюто са 29, от които 21 с открит отговор, за да могат експертите по-пространно да отразят своето мнение. Ориентирани са към следните тематични групи: оценка на общата информираност на децата за детската проституция и трафика на деца за сексуални цели (знания, информационни канали, степен на информираност и нагласи за търсене на помощ в рисковите ситуации за въвличане в проституция и трафик); фактори за проституцията и трафика и техните съвременни характеристики; проблеми на системата за превенция и противодействие на детската сексуална експлоатация; организация и идеи за реализация на конкретни програми и проекти по превенция на детската проституция и трафик в съответната община.

II. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

1. Експертни оценки на информираността на децата за проституцията и трафика

Огромната част от експертите са на мнение, че както децата в тяхната община, така и децата в страната **не са достатъчно информирани по проблемите** на сексуалната експлоатация на деца. Само четирима от тях смятат, че децата от **тяхната община** са напълно запознати с проблема. По аналогичен начин 31 от експертите преценяват, че децата **нямат развити умения за предпазване от сексуални посегателства и въвличане в трафик за сексуални цели**. Приблизително същите отговори изследователският екип към Сдружение “Пренебрегнати деца” е получавал и в предишни изследвания, проведени в други области на страната, което обосновава **необходимостта от постоянна практика за реализация на информационни кампании и обучителни проекти по тези проблеми**.

Основните **субекти и канали за информиране на децата по тези проблеми**, според експертите, са следните:

Субекти на информация и информационни средства	Брой отговори ¹¹
Телевизия, радио, вестници, списания, интернет	41
Учители, педагогически съветници и училищни психолози	35
Родители, братя, сестри и други близки роднини	21
Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН)	20
Инспектори от детските педагогически стаи към полицията	19
Съученици и по-големи приятели и познати	17
Неправителствени организации (НПО)	13
Отдел за закрила на детето	12
Други органи на МВР	10
Други източници	5

Очевидна е доминацията на **медиите, които заедно с интернет** са водещият информационен фактор за децата по проблемите на проституцията и трафика. Това е най-мощният, но и най-противоречивият стихийен информатор, който е посочен от експертите на първо място като значим информационен източник. По медиите и интернет обаче, огромната

¹¹ Броят на някои от отговорите в таблицата надвишава броя на анкетирания експерти поради обединяване на броя на няколко от разновидностите на отговорите. Освен това експертите са могли да отбелязват всеки верен, предложен от нас отговор на този закрит въпрос.

част от информацията по проблема не е превантивно насочена, а в някои случаи дори толерира проституцията, често и като средство за посреднически контакт (предимно по интернет сайтовете, но и в някои вестници).

Най-същественят институционален социално педагогически фактор – училището, е оценен на второ място от експертите като изключително значим за информирането на децата по проблемите на проституцията и трафика. Тази информираност се осъществява главно чрез училищните кадри - педагогически съветници (училищни психолози) и учители. Действително чрез тях се осъществява както масовата превенция, така и конкретната индивидуална работа с всяко дете, особено когато са забелязани симптоми за риск от въвличане в проституция и трафик. Тези специалисти би трябвало да бъдат и основните, чрез които да се реализират кампании и проекти на училищно ниво.

За децата най-същественят фактор извън институциите естествено е **семейството** (родители, братя, сестри и други близки роднини) и от експертите е посочен като източник на информацията на трето място по важност. Това е всекидневно действащ фактор с голям интензитет, но в повечето случаи - с нисък капацитет на компетентност по проблемите на детската проституция и трафика на деца. За повишаване на родителската компетентност по тези въпроси би трябвало да се организират обучителни форми за родители, особено в рисковите семейства, както и масови информационни кампании.

На следващите места като фактори за информиране на децата в мненията на експертите са поставени **два основни елемента от системата за превенция на асоциалното поведение сред децата – МКБППМН и ДПС**. В действителност тези институционални фактори разполагат и с най-професионалния кадрови потенциал за организиране на обучения на децата, родителите и обществеността по проблема.

Прави впечатление сравнително **ниската оценка**, която са получили такъв мощен институционален фактор като **отделите за закрила на детето**, които по закон са ангажирани с предпазването на детето от всякакъв вид насилие и експлоатация и **НПО**, които са основните субекти за реализация на информационни кампании, обучителни проекти и конкретна работа с деца – жертви на проституция и трафик. Тази ниска оценка не е породена от недобрата работа на ОЗД и НПО в областите Враца и Монтана, а от високите очаквания към тях на специалистите от другите институции, работещи по изследваните проблеми.

2. Експертна оценка на нагласите на децата към институциите предоставящи помощ в критични ситуации

В пряка връзка с въпроса за информираността на децата е и въпросът от анкетата за **ориентацията на децата към субекти на помощ** в евентуална критична ситуация.

Въпрос: Към кого, според Вас, биха се обърнали за помощ деца, които са попаднали в рискова ситуация да бъдат принудени да проституират или да бъдат въвличени в трафик за сексуални цели?

(Моля, посочете всеки верен отговор!)

Субекти на помощ	Брой отговори ¹²
Полицията, ДПС и други органи на МВР	30
Приятели	23
Родителите , братя, сестри и други близки роднини	18
Отдела за закрила на детето	13
Учители, педагогически съветници и училищни психолози	10
Неправителствени организации (НПО)	9
Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН)	6
Съд и прокуратура	1
Друг ¹³	1
Мисля, че не знаят от кого могат да потърсят помощ	5

Според мнението на експертите, за това към кого биха се обърнали децата в рисковата ситуация - като безспорен авторитет се налага **Полицията, инспекторите от ДПС** и другите специализирани органи на МВР, които се занимават с организираната престъпност, проституцията и трафика на хора. Подобаващо внимание от експертите е отделено и на **най-близкото обкръжение на детето**, в което съвсем естествено е то да потърси помощ – това са приятелите и семейството. В отговорите на този въпрос, за разлика от въпроса за информираността, **Отделите за закрила на детето** са посочени като четвърти по значимост фактор, към който биха се обърнали децата за помощ при ситуации на опасност от въвлечане в проституция и трафик. Следват **специалистите от училището и неправителствените организации**, работещи с деца, жертви на сексуална експлоатация и трафик. Ниска е оценката на МКБППМН като евентуален субект на защита, макар че много комисии реално работят по конкретни случаи с добър резултат, а и разполагат с превантивни центрове, консултативни кабинети и професионални кадри, подготвени за работа по проблема. Само 5 от анкетиранияте специалисти са посочили, че децата не знаят от кого биха могли да потърсят помощ. Този дял обаче, не е за пренебрегване, защото почти всички отговори на този въпрос, освен полицията и близкото обкръжение на децата, са по-скоро пожелателни, така, както би трябвало да бъде и им се иска на експертите, но не както е в действителност. Не трябва да се забравя и факта, че за да се ориентират децата в ситуация на риск от сексуална експлоатация към подобни институции и организации, трябва в достатъчна степен предварително да са усвоили тези знания и умения за правилно поведение в критични ситуации.

3. Характеристики на детската проституция и трафика на деца. Основни причини и фактори за въвлечане в тях.

Според мненията на експертите съществуват редица общи черти в съвременните характеристики на **детската проституция и трафика на деца за сексуални цели**. По

¹² Групите в таблицата се различават от субектите на евентуална помощ, предложени като разновидности на този закрит въпрос, тъй като някои от тях са смислово обединени според естествените им признаци.

¹³ Този, предложен от нас, отговор е посочен само от един от експертите, който е написал номера на новооткритата **Национална телефонна линия за деца 116-111**, която за другите експерти все още не е била известна.

същество за експертите, особено за педагогическите съветници-училищни психолози, това са различни характеристики на **едно и също явление – сексуална експлоатация на деца**. Отбелязват се обаче и някои разлики. Така например, **половината от експертите** смятат, че **въвличането на децата в проституция вече става повече доброволно**, отколкото насилствено. Според $\frac{1}{4}$ от анкетираните основният мотив за това е **лесният начин за печелене на пари**. Само трима от тях отбелязват като мотив финансовите затруднения в семейството на проституиращите и още толкова – **ниският социален статус и бит**. Експертите са по-склонни да търсят пряката мотивация за проституцията в неразвитостта или дълбоката деформация на ценностната система и ниската култура. **Една четвърт** от анкетираните обаче, са на категоричното мнение, че **детската проституция е само по принуда**.

Според експертите, в най-масовия случай възрастовият “старт” за начало на проституирането е в **периода 12-14 год. възраст**, но един от експертите (полицай от ДПС) е конкретизирал, че при ромите има **случаи на принуда към проституция и на 5-6 годишни деца**.

Характеристиките на трафика, според експертите, включени в изследването са очертани по следния начин:

- петима от тях изрично конкретизират, че той е изцяло незаконен – “няма законен трафик на деца”;
- за над $\frac{1}{3}$ от експертите основните средства за въвличане в трафика са принудата, насилието и измамата, които изцяло го характеризират;
- за $\frac{1}{3}$ от анкетираните, трафикът по предназначение е насочен към проституция, но за $\frac{1}{4}$ от тях трафикът е свързан и със заснемането на порнофилми, разпространение на наркотици и джебчийство.

В отговорите на експертите на отделен въпрос за **специфичните характеристики на международния трафик на деца не се открояват съществени различия от характеристиките на вътрешния трафик**. Той също според тях е ориентиран главно към проституция, джебчийство, просия. Свързан е с трафика на наркотици и е **в рамките на международната организирана престъпност**. Само един от експертите е отбелязал трафик в качеството му на трафик за продажба на човешки органи. Като цяло почти всички от експертите, участвали в изследването смятат, че **всяко дете до 18 годишна възраст, което е трафикирано, безусловно е жертва, дори при въвличането му да е съществувал и доброволен елемент**.

Според експертите **най-рисковите групи деца за въвличане в проституция и трафик са:**

- децата във възрастовия диапазон 11-16 години;
- децата от семейства с нисък жизнен стандарт и нисък социален статус, главно от ромската етническа група;
- децата от рискови семейства – деца с криминално проявени родители; такива, които са неглижирани и при които липсва родителски контрол; семейства, в които има конфликтност и емоционална отчужденост, деформиран морал и ценности;
- деца, които имат ранен старт на полов живот;
- деца, които са недостатъчно информирани за проституцията и трафика.

Основните причини и фактори за въвличане в проституция и трафик, според експертите, са следните:

- **социално-икономически** – според повече от половината от експертите това са бедността и безработицата; ниския битов и социален статус на семействата; слабата социална политика на държавата;
- **ниска култура и морал, необразованост; липса на ценности, криминални**

традиции и нагласи в начина на живот на определени общности (ромската етническа група);

- лош семеен климат в семейството или липса на семейство; алкохолизъм и насилие;
- липса или недостатъчен родителски контрол;
- стремеж на подрастващите към бързо и лесно забогатяване; лекомислие, нравствени и емоционални дефицити;
- непознаване на проблема, неинформираност за рисковете, лесна манипулируемост на децата;
- недостатъци в законодателството и ненаказуемост на организаторите на проституцията и трафика на деца; корупция в съдебната система;
- недостатъчна превантивна дейност сред деца, родители и общественост.

В своите мнения и оценки преобладаващата част от експертите (20) са се водили от своя личен опит в работата по случаи, свързани с вътрешен и международен трафик на деца. Дори четирима от тях са работили с повече от 20 случая, двама – с над 10 случая и т.н. Повечето от тези случаи са били по трафик на деца за сексуални цели. Само двама експерти са работили по случаи на трафик само за джебчийство.

Във връзка с този въпрос, на експертите в интервюто беше зададен открит въпрос: „Ако трафикираните деца са били извън страната, върнали ли са се? Кой им е помогнал? Какви мерки е взела Вашата институция /организация/ и с какъв резултат?“ Оказва се, че от случаите, по които са работили експертите, 6 деца не са се върнали в страната. Четири експерти отбелязват международна помощ при репатрирането на децата – Интерпол, консулските служби, Международната организация по миграция (МОМ). Осемнадесет от всичките 20 експерти, работили по конкретни случаи на трафик на деца са отбелязали и основните институции и организации на общинско и областно равнище, които са помогнали при реинтегрирането на децата. **Най-голяма роля в този процес, особено в първоначалния му етап са играли специализираните органи на МВР, включително и ИДПС.** Като втори по значимост институционален фактор (според натрупванията на отговори) е посочен **Кризисния център за деца жертви на трафик.** Отбелязани е ангажираността по случаите и на **ДАЗД, Агенцията за социално подпомагане (АСП), МКБППМН, ОЗД, и някои неправителствени организации като МОМ, Фондация „Център Надя“** и други. В действителност всички тези институции имат ангажименти по Координационния механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца – жертви на трафик, но прави впечатление, че нито един от експертите на е отбелязал Местната комисия за борба срещу трафика на хора в гр. Монтана. Тази комисия е създадена отскоро и очевидно все още не е зела своето водещо място в работата по случаи на деца – жертви на трафик от северозападна България.

Според експертите, основните им дейности, които са реализирани по отношение на децата - жертви са били насочени към създаване на необходимата сигурност за децата, преодоляване на стреса, депресията и други психични състояния, предизвикани от трафикирането, осигуряване на семейна или роднинска подкрепа.

4. Законодателство, превенция и противодействие на детската сексуална експлоатация, грижи за децата - жертви

Група от въпроси в анкетната карта бяха насочени към открояването на проблемите, свързани с нормативната база и функционирането на системата за превенция и противодействие на трафика на деца и детската сексуална експлоатация. Получиха се

съдържателни и компетентни отговори, които биха могли да послужат за усъвършенстване на правната рамка и работата на системата като цяло.

Преобладаващата част от експертите са на мнение, че българското законодателство **не е синхронизирано напълно** с международните стандарти по проблемите на трафика на деца, въпреки приетите и ратифицирани международни актове от нашата страна и постоянно предприеманите законови и институционални мерки.

Въпрос: Смятате ли, че българското законодателство и синхронизирано с международните стандарти по проблемите на трафика на деца?

Отговори	Брой посочени отговори
Да, напълно	1
Да, до известна степен	15
Не	13
Не мога да преценя	5

Тази критична оценка е породена от многобройните проблеми в практическото функциониране на системата и неефективното прилагане на законите, както и от нагласите на експертите за сурово съдебно санкциониране на сутенъорите и трафикантите.

Над 2/3 от експертите твърдят, че липсва бързо съдебно производство, законовите санкции и наказания към разкритите и заловени организатори на детска проституция и трафик на са ефективни или са ниски за съответното престъпление, или въобще не се налагат от съда. Някои виждат причините за това в корупцията в съдебната система. А 1/3 от експертите дори смятат, че предвидените в Наказателния кодекс наказания не са с възпиращ ефект и поради това би трябвало да се увеличат на 10,15, 20 години или доживотен затвор.

Според тях **неефективна е и съвместната работа между отговорните институции, не работи добре системата за разкриване и доказване на престъпленията, свързани с проституцията и трафика. Не е развита достатъчно и системата за превенция.** Тези мнения намират конкретизация в отговорите на експертите по някои от следващите открити въпроси в анкетата. Например на въпроса: **“Има ли според Вас, развита система за помощ, медицински и психологически услуги и реинтеграционни мерки на деца, пострадали от трафик в страната?”** - една трета от експертите отговарят отрицателно, а още една трета – че има, но не е развита достатъчно. В тази група влизат обяснения, свързани с нисък кадрови потенциал на ангажираните звена, ограничения набор от психологически и медицински услуги, специализирани за деца-жертви или че изградената система е добра, но обществеността не е информирана за нея. На този фон от отговори може да се отбележи като положителен фактът, че **10 от анкетирания експерти са дали категорично положителен отговор на този въпрос**, като дори са цитирали основните елементи от системата – МВР, НПО, ОЗД, МКБППМН, кризисни центрове. В тези отговори, обаче, **отново отсъстват Националната и местните комисии, създадени по Закона за борба срещу трафика на хора.**

Подобни са отговорите на аналогичния въпрос, но отнесен към съществуващата **система на ниво община.** В тях обаче, отрицателните отговори са значително по-малко, а преобладават отговорите, които описват елементите на тази система – органите на МВР и ИДПС, МКБППМН, ОЗД, КСУДС, Центъра за обществена подкрепа, кризисен център, НПО – Асоциация “Анимус”, Център “Надя”, “Жар”. Почти всички експерти смятат, че системата на ниво община все още не предоставя в достатъчна степен необходимите психологически и

медицински услуги и не разполага с достатъчно средства за организиране на ефективна превенция.

Според експертите, всички специалисти, ангажирани в системата, координират своите действия помежду си в рамките на своите правомощия, като в зависимост от конкретния аспект на съответната дейност водещи са специалистите от отделна институция или НПО. Като най-търсени партньори, според натрупванията в отговорите на експертите, се очертават ИДПС и другите органи на полицията, МКБППМН, ОЗД, Комплекса за социални услуги и центровете за обществена подкрепа, кризисния център, училищните психолози (педагогически съветници), национални и международни неправителствени организации. Само двама експерти са отговорили, че координират своите усилия по превенция и противодействие на детската сексуална експлоатация и трафика на деца със съда и прокуратурата. Всеки един от експертите е посочил, че той лично координира действията си средно с около 3-4 партньори. **В отговорите на експертите по този въпрос не се очертава ясно, дали координацията помежду им се реализира като постоянно действаща мрежа от специалисти от институции и НПО, или функционира на базата на мобилни интердисциплинарни екипи по конкретни проблеми или случаи.** И мрежите от специалисти, и мобилните екипи са задължителни характеристики на една ефективно функционираща система.

През последните години в страната бяха създадени различни нови форми за предоставяне на защита и услуги на децата, като съществени елементи от системата за работа по проблемите на деца – жертви на трафик и проституция: **кризисни центрове, защитени жилища.** В община Монтана също беше създаден Кризисен център, който да предоставя закрила, грижи, медицински и психологически услуги и реинтеграционни мерки на настанените в него деца от Северозападна България. В тази връзка на експертите беше предложено да оценят ефективността на този тип институции и центъра на територията на областта. Почти 2/3 от всички анкетираните смятат, че **кризисните центрове предоставят необходимите грижи и услуги,** но смятат, че се нуждаят от повече кадрови и финансови ресурси. Предлагат да се увеличи броят им и да бъдат профилирани според особеностите на настаняваните в тях. Няколко експерти поставят проблема за недобрата нормативна уредба на тези центрове, за липсата на координация - както между самите тях в страната, така и между тях и местните институции. Един експерт споменава за наличието на корупция и измами в организацията и функционирането на кризисните центрове.

Най-важната предпоставка за функционирането на системата за превенция и противодействие на детската сексуална експлоатация и нейните елементи е ангажирането в нея на високо квалифицирани професионалисти и реализацията на **обучения и превантивни кампании** сред децата и обществеността. За да се получи информация за тези характеристики, на експертите беше предложена група от открити въпроси, отговорите на които показаха, че в двете области (Враца и Монтана) се осъществяват най-разнообразни обучителни дейности и превантивни кампании. **Над 2/3 от анкетираните твърдят, че в тяхната община се осъществяват обучения на учители, педагогически съветници и други специалисти по проблемите на трафика и сексуалната експлоатация на деца.** Най-често тези обучения се осъществяват от НПО (в анкетните карти се отбелязват БЧК, ЕСПАТ-Bulgaria, Фондация „Асоциация Анимус“, ЖАР, Фондация „Партньори – България“) Преобладаващата част от експертите (26 от всички интервюирани) категорично отбелязват, че в тяхната община се осъществяват **превантивни кампании и проекти за деца, родители и обществеността, насочени срещу трафика и сексуалната експлоатация на деца.** Реализират се главно от НПО („Анимус“, ЕСПАТ-Bulgaria, MOM, БЧК, “Face To Face”, Център “Вела”), МКБППМН, техните превантивно-информационни центрове, ДПС, ОЗД, педагогическите съветници (училищни психолози) и училищните комисии за превенция на противообществените прояви на учениците, Националният педагогически център “Враца”.

Най-популярните кампании са “Отвори очи!” на МОМ и реализираният се в момента от ЕСРАТ- Bulgaria международен проект “Марио”. Най-често използваните форми, методи и средства са лекции, беседи, тренинги, обсъждане на учебни филми по проблемите на проституцията и трафика в училище, дни на превенцията и борбата с на трафика, дни на борба с насилието.

5. Идеи за реализация на специални програм, кампании и проекти в общността за превенция на детската проституция и трафика на деца

Ръководени от своя опит и участието в споменатите обучения, кампании и проекти, експертите дават полезни идеи в отговорите на въпроса “**Какво трябва да съдържа една превантивна кампания по тези проблеми? Към кои групи трябва да бъде насочена? Кои институции и НПО да бъдат ангажирани в превенцията на детската проституция и трафика на деца?**”

Според експертите в една такава кампания трябва да бъдат ангажирани **всички институции, работещи с деца** – училище; МВР, полиция и ДПС; Националната комисия за борба с трафика на хора и съответните местни комисии, където са създадени такива; ДАЗД и АСП, МКБШПМН, КСУДС, ЦОП и други доставчици на социални услуги. Като **НПО** се посочват главно МОМ, БЧК, детски организации и споменатите организации в отговорите на предходния въпрос. Експертите предлагат като **специалисти** в инициативите да бъдат ангажирани главно **психолози, учители, социални работници**. Кампаниите да бъдат **насочени** чрез различни проекти **към рисковите групи** (в частност се споменават ромите и децата от институциите); всички деца (с прилагане на възрастовия подход); родителите и семействата; учителите; обществеността. Според експертите е **необходимо тази кампания да съдържа** медийни изяви, професионални информации по проблема; масово разпространение на печатни информационни материали; филми с дискусии; лекции, беседи и срещи с разкази на пострадали; срещи със социални работници, полицаи и други специалисти, които са работили с деца-жертви на проституция и трафик; използване на интерактивни методи и други.

Показателен факт за позитивните нагласи на експертите, взели участие в изследването към превантивната работа е, че 31 от всичките 34 експерти декларират, че лично биха се ангажирали в осъществяването на такава кампания.

III.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Какво да се прави? Предложения за мерки.

Последният открит съдържателен въпрос от полустандартизираното интервю с експерти гласи: “**Какви мерки трябва да се предприемат и от кого, за да се ограничи и преодолее проблема с детската проституция и включването на деца в трафик за сексуални цели?**” В отговорите на този въпрос експертите очертават обективно необходимите мерки за повишаване ефективността на превенцията и противодействието на детската сексуална експлоатация. Предложенията за **необходими мерки** са следните:

- **усъвършенстване на законодателството** не само по посока на наказателния процес за организаторите и извършителите на този тип престъпления (разкриване, доказване, бърз и обективен съдебен процес и справедливи високи санкции), но и по посока на закрила на децата и семейството; отнемане на родителските права на родители, които склоняват децата си към проституция или ги въвличат в трафик;
- повишаване **ефективността на съдебната система** и премахване на корупцията в нея;
- **подобряване на координацията** в работата по проблема на национално и

местно ниво;

- осигуряване на достатъчно **финансиране за превенцията и противодействието** на детската проституция и трафик;
- повишаване на **ефективността на специализираните звена** за предоставяне на закрила, грижа, социални, психологически и медицински услуги на деца-жертви на проституция и трафик;
- **реализация на международни, национални и местни програми и проекти** с обучения, тренинги и кампании за деца, родители, учители, специалисти, общественост;
- **организиране на пряка превантивна работа** с децата и семействата и повишаване на родителския контрол;
- **превантивна дейност в училище;**
- **кампании в медиите, гласност на проблема, информационни кампании;**
- **активизиране и ангажиране на обществеността в решаването на проблема.**

IV. ПРИЛОЖЕНИЕ

ИЛЮСТРАТИВНИ ОТГОВОРИ НА ЕКСПЕРТИ ПО НЯКОИ ОТКРИТИ ВЪПРОСИ ОТ ИНТЕРВЮТО

Въпрос 4: Какви са според Вас основните причини и фактори за съществуването на детската проституция и трафик на деца в България? Моля опишете накратко!

- „Слаб родителски контрол. Ненаказуемост на подстрекателите. Несъзнаване на проблема. Нисък стандарт. Слаба култура” - мъж 29 г. педагог НПО
- „Все по-голямо социално-икономическо разделение в обществото, нездрава семейна среда, липса на диалог в семейството” - жена 57 г. педагог – психолог , училище
- „Слаба информираност за реалната опасност. Никаква цензура в ефира...Слаб контрол от страна на родители, училище и др. значими възрастни” - жена, 40 г.,ИДПС, РУ на МВР

Въпрос 6: Към кого, според Вас, биха се обърнали за помощ деца, които са попаднали в рискова ситуация да бъдат принудени да проституират или да бъдат въвлечени в трафик за сексуални цели?

/Моля посочете всеки верен отговор/.....

Към друг /Кой/.....

- „Национална телефонна линия за деца 116 111.” – жена, юрист, 35г. ДАЗД
- „Неправителствена организация „Жар”. – мъж 56г., педагог, педагогически съветник, училище.

Въпрос 7: Какви са характеристиките на проституцията сред подрастващите в сегашните условия? Доброволна ориентация към този начин на живот ли е тя или става по принуда? Какви са техните мотиви?

- „Проституцията се осъществява по принуда. Понякога всичко започва доброволно, даже „по желание”, без да осъзнават, че са жертва”-жена 40г., педагог-психолог обществен възпитател МКБППМН
- „В повечето случаи става по принуда. Обикновено момичетата са влюбени в своите си, които ги карат да проституират. В редки случаи става въпрос за лесна печалба” - мъж,23г. , психолог, ресурсен център
- „Първоначално е доброволно, с цел набавяне на минимални средства за живот, по-късно стават „зависими” и „стандартата” им го изисква” - жена, 40 г., ИДПС, РУ на МВР
- „Често проституират доброволно защото това им харесва. Други са принудени, поради липса на финансови средства” - жена 55 г., педагог, експерт по девиантно поведение, секретар МКБППМН.

- „По принуда вследствие насилие упражнявано върху тях. При малцинствата – приема се като естествен начин на живот.” – жена 42 г., учител, ЦОП

Въпрос 8: Кои са основните фактори способстващи въвличането на децата от България в проституцията? Моля опишете накратко.

- „Несигурно икономическо положение и бъдеще. Семейни проблеми. Насилие в семейството. Погрешни представи за щастие” - мъж, 57 г., филолог, НПО

- „Организирана престъпност, липса на превенция от страна на държавата, маргинализиране на обществото” - жена, 35 г., юрист ДАЗД

- „Липса на родителски контрол и разбиране от тяхна страна към децата, както и липса на ценности” – жена, 25 г., социален работник, ОЗД

- „Ниска култура и ценности - „Така и така правя секс, поне да ми плащат” - мъж, 32г инспектор МВР

Въпрос 10: Какви са характеристиките на незаконния трафик на деца? Моля опишете накратко!

- „Деца до 18 г. принудени да проституират против волята им” - мъж 29 г. педагог, НПО

- „Дете без придружаващ го близък роднина, дете с непривични за възрастта си поведение и засилен интерес към получаване на финансови средства”- жена, 35 г., юрист, ДАЗД

- „С цел джебчийство, проституция, пренасяне на наркотици и порнофилми” – жена 37 г., психолог КСУ

- „Всички характеристики на незаконността каквато и да е тя и на нехуманността”- жена, 40г. ИДПС, РУ на МВР

- „Организиран процес на набиране, транспортиране и експлоатация със сексуална цел, против волята на детето” - жена 37 г., социален работник, ЦО.

- „Не познава мястото, не знае езика, няма лични документи, липсва допир с мрежата за подкрепа, изоставане в интелектуално развитие” – мъж, 38 г., соц. работник

Въпрос 11: Какви са международните измерения на трафика на деца и с какви други престъпления е свързан?

- „Измеренията едва ли са известни някому , поради което престъплението е многосъставно” – жена, 40 г., ИДПС, РУ на МВР

- „Кражба, просия, проституция, детски труд” – жена, 35 г. юрист, ДАЗД

Въпрос 12: Считате ли, че всяко дете до 18 г., което е трафикирано е ЖЕРТВА?

- „Мнението ми за непълнолетните е по-особено, възрастта 16-18 по-скоро е „доброволна жертва” - жена, психолог, ресурсен център за обучение и възпитание на деца със специални образователни потребности

- „Да, поради факта, че изборът който прави не е осъзнат” – жена 33 г., психолог, учител

- „Да защото не осъзнава напълно същността на това, което извършва” – жена, 37 г., социален работник, ЦОП

- „Да, защото е дете в риск. Съществува реална заплаха за неговото физическо и психическо здраве” – мъж, 42 г. Оперативен работник по БППМН към ОДП

Въпрос 13: Колко и какви случаи на вътрешен и външен трафик на деца/до 18г.в./ са Ви известни? Каква част от тях е свързана с трафика на деца за сексуални цели? Моля опишете накратко!

- „Извеждане на 13 г. момиче в Гърция, затворено 1 месец в апартамент, било използвано за сексуални услуги по 10 пъти на ден” – жена 55 г., педагог, експерт девиантно поведение, секретар МКБППМН

- „Много и различни случаи. Трафикът на деца за сексуални цели е значително по-

малък в сравнение с трафика на деца за извършване на джебчийски кражби и просия”- мъж, 40 г., социален педагог, Кризисен център и ЦОП

Въпрос 14: Ако трафикираните деца са били извън страната, върнали ли са се? Кой им е помогнал? Какви мерки е взела Вашата институция/организация/ по случая и с какъв резултат?

/Споделете, ако Ви е възможно, без да разкривате служебна тайна или лични данни!/
• „Върнато от полиция, след като с големи усилия успяло да избяга. След като продължи да проституира, бе настанено по предложение на МКБППМН в социално-педагогически интернат” – жена, 55 г., педагог, експерт девиантно поведение, секретар МКБППМН

• „Институциите в други държави са помогнали. При нас се вдига шум и се правят зрелища. Не се зачитат правата на детето.” мъж, 29 г. педагог НПО

Въпрос 15: Кои според Вас са най-рисковите групи деца за въвличане в проституция и трафик? Моля опишете!

• „Красиви, млади момичета от ромски произход” – мъж, 32 г., инспектор МВР

• „Всяко дете може да стане жертва”- жена, 39 г., ЦОП

Въпрос 18: Какви законови санкции са налагани или би трябвало да бъдат налагани срещу разкритите трафиканти на деца? Ефективни ли са наказанията срещу сводници и сутеньори, които използват за проституция деца до 18 г. възраст?

• „Наказателната санкция е в задоволителен размер, но проблемът е, че не се налагат наказания” – мъж, 32 г., инспектор МВР;

• „Не. Следва да се развие системата за разкриване и доказване на трафик. Не е необходимо да се засилват санкциите” – жена, 35 г., юрист ДАЗД

• „За съжаление не. Сводниците са на свобода и търсят жертви”- жена, 39 г., социален работник, ЦОП

• „Затвор. Ефективни са донякъде но не винаги, зависи колко време е вършил престъплението , по какъв начин и от колко време се занимава с това”- мъж, 17 г. ученик, доброволен сътрудник на МКБППМН

• „Трудно се доказват в съда и често сутеньорите се освобождават, поради това, че по различен начин застават децата да не свидетелстват срещу тях”- жена, 37 г., соц. работник, ЦОП

• „Не са ефективни, процедурите са дълги и не са ориентирани към детето жертва, а към доказване на престъплението. По този начин и малкото, които са се съгласили да са свидетели, се отказват” - мъж, 38 г., социален работник

Въпрос 19: Какви са реалните пречки от законодателен и институционално-организационен характер за предотвратяване на трафика на деца за сексуални цели? Моля опишете накратко!

• „Самото доказване на вината на извършителя и неговото залавяне” – мъж, 17 г., ученик, доброволен сътрудник, МКБППМН

Въпрос 20: Има ли според Вас в страната достатъчно развита система за помощ, медицински и психологически услуги и реинтеграционни мерки на деца, пострадали от трафик? Моля опишете накратко!

• „Да, но информацията сред децата и обществеността не е достатъчна. Само в рамките на проектите се информира” – жена, педагог-психолог, обществен възпитател, МКБППМН

• „Може да бъде значително по-добра и синхронизирана системата за помощ спрямо тези деца” –жена, 25 г., социален работник, ОЗД

• „Трябва във всяка институция да се сформира екип и кабинет за закрила”- жена, 33 г., психолог, учител

• „Във всяко селище над 5000 души трябва да има кризисен център”- жена, 54 г.,

педагог, училище

Въпрос 21: А във Вашата община има ли мрежа за помощ медицински и психологически услуги и реинтеграционни мерки за деца, пострадали от трафик? Какви институции и НПО са обвързани в нея? Моля опишете накратко!

• „Има и стая в Центъра за деца в риск. Знам за кризисния център в Монтана” - жена, психолог, ресурсен център за деца с особени образователни потребности

Въпрос 23: Смятате ли, че съществуващите кризисни центрове /шелтъри / за деца, пострадали от трафик, предоставят адекватни грижи, медицински и психологически услуги и реинтеграционни мерки за настанените деца? Моля напишете Вашето мнение!

• „Временно предоставяне на грижи и услуги не е решение за пострадалия. Необходима е дългосрочна адекватна работа, за което е необходим ресурс” - жена, 40 г., психолог, обществен възпитател, МКБППМН

• „Да. Преодолява се преживяното отчасти, благодарение на екипа, който се включва в работата” - жена, 37 г., психолог, КСУ

• „Винаги се полагат определени грижи, но друг въпрос е до каква степен помагат” – мъж 17 г., ученик, доброволен сътрудник МКБППМН

• „Да, но трябва да се специализират и да се разделят децата, настанявани там по видове извършени престъпления” – мъж, 32 г., инспектор МВР

• „Недостатъчни са като качество на услугата, нямат достатъчно правомощия” – мъж, 38 г., социален работник.

Въпрос 24: Провеждат ли се във Вашата община обучения на учители, педагогически съветници и други специалисти по проблемите на трафика и сексуалната експлоатация на деца? Моля посочете какви и от кого, ако има такива/.

• „Все още не, но след семинара ще започнем” – жена 55 г., експерт девиантно поведение, Секретар МКБППМН

Въпрос 27: Какво трябва да съдържа една превантивна кампания по тези проблеми? Към кои групи трябва да бъде насочена? Кои институции и НПО трябва да бъдат ангажирани в превенцията на детската проституция и трафика на деца?

• „Ясна цел. Таргет групи 10-18, мултимедия и ролеви игри в часа на класния в училище, обучение за специалистите работещи в училище и ОЗД/ за необхванатите от училище/ - жена, 35г., юрист ДАЗД

• „Медийни изяви – например по музикалните канали и някоя певица да стане лице на кампанията” – жена, психолог, ресурсен център за деца с особени образователни потребности

• „Директни послания и обяснения, точни координати на организацията за помощ, ДАЗД, НКБТХ, НПО, МОМ” – жена, 53 г., психолог, ЦКБППМН

Въпрос 29: Какви мерки и от кого трябва да се предприемат, за да се ограничи и преодолее проблема с детската проституция и включването на деца в трафик за сексуални цели? Моля на следващите редове дайте Вашите предложения!

• „Държавата трябва сериозно да се заеме с проблема” – жена 53 г., педагогически съветник, училище

• „Будна гражданска съвест от всеки човек, който да отговаря по НК в случай, че се е възползвал или е станал свидетел, или са му известни факти” – жена 40 г., ИДПС, РУ наМВР

**“MARIO PROJECT – JOINT ACTION TO PROTECT CHILDREN FROM
EXPLOITATION IN EUROPE”
funded by OAK Foundation**

NEGLECTED CHILDREN SOCIETY – ECPAT BULGARIA

A N A L Y S I S

**OF THE BASIC RESULTS OF SOCIOLOGICAL SURVEYS WITH
SCHOOLBOYS, SCHOOLGIRLS, UNIVERSITY STUDENTS AND EXPERTS
ABOUT THEIR AWARENESS OF THE PROBLEMS OF CHILD PROSTITUTION AND
CHILD TRAFFICKING FOR SEXUAL PURPOSES**

S U M M A R I E S

**Dimitar Kyulanov, PhD – sociological analysis
Lydia Zagorova – sociological analysis & editing
Georgi Vanchev – translation & editing in English**

Sofia, 2009

CONTENTS

CONTENTS / 48

SURVEY 1 / 49

Analysis of a research conducted with boys and girls from Home for children without parental care in Sofia. Knowledge and attitudes of children from Home for children without parental care about child prostitution and trafficking in children for sexual purposes. Summary /49

I. METHODOLOGY /49

II. BASIC RESULTS OF THE SURVEY/49

1. Knowledge and awareness of the nature of prostitution / 49

2. Knowledge about trafficking /51

3. Attitudes to working abroad /52

4. Sources of information about prostitution and trafficking and possibilities for children to receive help in risk situations /52

III. CONCLUSION /54

SURVEY 2/ 55

Analysis of the basic results of a sociological survey with schoolboys, schoolgirls and university students about their awareness of the problems of child prostitution and child trafficking for sexual purposes. Summary/55

I. METHODOLOGY/55

II.BASIC RESULTS OF THE SURVEY/55

1. Basic awareness of the problem/55

2. Information sources / 61

3. Characteristics of prostitution and attitudes of the respondents /62

4. Characteristics of trafficking and attitudes of the respondents /64

5. Trust in possible sources for assistance /66

III.CONCLUSIONS /69

IV.APPENDIX. Some answers of students to open questions in the questionnaire/70

SURVEY 3/ 72

Expert questionnaire. Analysis of basic results of an expert research on the factors for child prostitution and trafficking in children for sexual purposes, child awareness of these problems and tendencies of preventive work. Summary/ 72

I.METHODOLOGY/ 72

II.BASIC RESULTS OF THE SURVEY/72

1. Evaluation of the awareness of children about prostitution and trafficking/ 72

2. Expert evaluation of children's attitude towards institutions providing assistance in critical situations / 73

3. Characteristic features of child prostitution and child trafficking. Main reasons and factors/ 73

4. Legislation, prevention of child sexual exploitation, care for child victims/74

5. Ideas for realization of particular programmes and projects in the community for prevention of child prostitution and trafficking/75

III.CONCLUSIONS / 75

What should be done? Proposals for measures/ 75

SURVEY 1

ANALYSIS

OF A RESEARCH CONDUCTED WITH BOYS AND GIRLS FROM HOMES FOR CHILDREN WITHOUT PARENTAL CARE IN SOFIA

„KNOWLEDGE AND ATTITUDES OF CHILDREN FROM HOMES FOR CHILDREN WITHOUT PARENTAL CARE ABOUT CHILD PROSTITUTION AND TRAFFICKING IN CHILDREN FOR SEXUAL PURPOSES”

SUMMARY

I. METHODOLOGY

In the process of realization of the project by ECPAT Bulgaria, a research was made in June about the knowledge and attitudes of children living in homes for children without parental care. Realities in Bulgaria for the past 10-15 years show that this group of children are at greatest risk of being involved into prostitution and trafficking for sexual purposes due to several main reasons – lack of family background and parental control; losses and deformation in the development of their personality; the insufficient educational work in institutional conditions; limited life experience, etc. The tools of the research included some questions used in previous researches of Neglected Children Society whose answers have always given reliable information about the problem.

Opinions of 20 children were collected by means of a direct anonymous inquiry – 12 boys and 8 girls.

The analysis of the results did not show significant differences in gender, age and school grades which had been noticed in previous researches of Neglected children society. The questions were positioned in four groups in order to avoid inertia and suggestibility of the answers. These groups are:

- Knowledge and awareness of the nature of prostitution and in particular child prostitution;
- Knowledge and awareness of trafficking in children;
- Readiness to work abroad (a frequently used method for trafficking);
- Information channels, level of knowledge and readiness to seek help in risk situations for involvement in prostitution and trafficking.

II. BASIC RESULTS OF THE SURVEY

1. Knowledge and awareness of the nature of prostitution

¾ of the interviewed children gave positive answers to the question “Do you think that you know well what “child prostitution is”?” These answers correspond to reality because the

answers of the respondents to other questions of this group show that their information about this problem is really high. For example, the children gave the following answers to the question **“Which of the following things define most accurate child prostitution?”** with the condition that they could mark every true answer:

“Which of the following things most accurate define child prostitution?”

Possible answers	Marked answers
Sex with children for money	12
Violence against children	7
Compulsion due to hard labour	4
Free choice of behaviour	0
Neither of the answers	0
No opinion	1

The children also demonstrated **adequate knowledge of other “details”** related to prostitution as a social phenomenon.

Pimp is a person who:

(Please, mark every true answer according to you!)

Possible answers	Marked answers
Keeps prostitutes under control	10
Finds clients for prostitutes	10
Forces girls into prostitution	9
Trades prostitutes and takes their money	9
Hires and delivers girls for companions of clients	6
Takes care of the prostitutes and defends them	6
Neither of the above - ‘they find clients on their own’	1
I do not know	0

Anyone who is not acquainted with the problem may be surprised by the answer that pimps take care of prostitutes but this is a real characteristic feature of this business which appears to be familiar to almost half of the children participating in the research.

It also became clear that some of **the children know the problem from their experience**—¼ of them know personally boys and girls who prostitute.

However the interviewed children seem much more hesitant about the **motives of the prostituting persons**. Most of the interviewed children did not give answers to the question about the acceptability of prostituting behaviour. However 1/3 of them consider that it is acceptable for someone to sell her/his body for money if he/she has been forced to do so by other persons; and one child answered “if he/she is very poor”. Only two of them find prostitution acceptable if it is done at the person’s will and another two state that this is “totally unacceptable “.

Obviously this question involves the child respondents in a hypothetical situation of possible choice which puts them in front of a moral case and its solution is too strenuous for their age and limited life experience.

Nevertheless, when the children are put in a situation to describe the phenomenon, they are quite competent and objective. This is evident from the answers in a separate sub-group related to prostitution:

Characteristics of prostitution

Offered answers	YES	NO
Most of the prostituting girls come from very poor families	12	8
Most of the prostituting girls earn a lot of money for what they do	5	15
Most of the prostituting girls are of Roma origin	10	10
To be a prostitute is dangerous	11	9
Prostitutes are to blame themselves for the misery they suffer	3	17
Prostitutes are victims of other persons and are not to blame for their situation	10	10
Life of prostitutes is interesting and exciting	1	19

The only objection to these opinions could be made to the statement of 10 interviewed children that prostitutes are mainly of Roma origin but this is due to the fact that this is the reality of street and road prostitution in Bulgaria.

2. Knowledge about trafficking

The interviewed children showed a high level of knowledge about **trafficking in children for sexual purposes**. 15 of all 20 children state that they know what trafficking in children for sexual purposes is, two children frankly confess that they do not know and 3 are not sure of their estimation.

Hesitation is also present in the other answers of this group which shows a **real insufficiency of information**.

This can be clearly demonstrated with the qualitative and quantitative accumulations of the answers to the question:

“Which of the following things you relate to trafficking in children for sexual purposes”?
(indicate every true answer):

Offered answers	No of answers
Kidnapping and selling children for sexual exploitation in the country and abroad	12
Violence against children	8
Child prostitution on motorways	7
When children go abroad legally but they are forced to offer sexual services	4
Neither of the above, however....(Please specify!)	0
No opinion	1

As it is seen, parallel to the explicit answers describing the phenomenon, over a half of the children have indicated “Child prostitution on motorways” which is more or less a naïve idea rather than empirical reality.

The interviewed children are much more competent in their description of the characteristic features of traffickers:

Here the children have less experience. Only one child knows a girl who has gone to prostitute abroad. However, there is not even one positive answer to another question – whether they know a child (girl or boy) who has been a victim of trafficking. Only 2 of the children state that they have acquaintances who have left the country to prostitute abroad and have come back. They do not know their fate. The only inexplicit answer is “everything depends on her/him”.

However $\frac{3}{4}$ of the children agree that **“Every child who is trafficked is a victim of trafficking of human beings and this is punished by the laws.”**

3. Attitudes to working abroad

The answers of the children to this group of questions showed both mature thinking and typical teenager fears and uneasiness concerning possible risk actions. **Only two of them would have answered to an offer about a possibility to work abroad and half of them stated that they would think over it depending on the content of the advertisement.** The children have been asked also a hypothetical question about their reaction to the following advertisement: **“Agency is looking for young girls for well paid jobs as dancers, waitresses and companions in night clubs abroad”**.

Is there a risk in responding to such an advertisement?

Offered answers	No of answers
Very risky	9
Not very risky	8
No risk at all	2
No opinion	1

It is evident that a considerable part of them do not assess enough the risk of answering such widely spread advertisements which are tools for recruiting naïve candidates to be involved in trafficking for sexual purposes.

Further on neither of the children have acquaintances who have been recruited to work in this way and only one child states that he knows girls who would be interested in similar advertisements.

Nevertheless, it is necessary minors - especially those who are accommodated in institutions – to be informed about the risks of accepting similar offers.

4. Sources of information about prostitution and trafficking and possibilities for children to receive help in risk situations

Nearly half of the children think that **their knowledge about the problems of prostitution and trafficking is insufficient in order to prevent themselves.** This means that there is a necessity of consistent pedagogical and psychological work in the institutions for children directed to prevention against prostitution and trafficking.

A basic question in the research was related to investigating which is the authority as a possible source of information for the children.

Where do you obtain information about child prostitution and trafficking in children?

(Mark every true answer!)

Offered answers	No of answers (according to accumulations)
TV, radio, newspapers	18
Inspectors from Child Pedagogical Offices to the Police	11
Brothers, sisters, close friends	10
Classmates	10
Teachers and school specialists	10
Parents	9
Pedagogical advisors at school	8
State departments for child protection	8
NGOs	8
Other sources	8 incl. 1 answer – from Internet
Bigger friends and acquaintances	7
Local commissions for combating juvenile delinquency (LCCJD)	7
Other bodies of Ministry of Interior	7
Nobody	1

Similar to other researches of Neglected Children Society the children indicate as most popular sources: media; Child pedagogical offices together with other bodies of Ministry of Interior (the second important information source); close informal relationships; school authorities (teachers, specialists, pedagogical councilors). For children without parental care it is evident that parents (if known) are not a dominating factor. Not very significant is the position of the specialized bodies of LCCJD and the State departments for child protection which, however, dispose of a great potential for realisation of prevention campaigns. There is even an answer concerning the State departments for child protection: “They do nothing”. This is a significant critical assessment.

Similarly, NGOs who work on prevention against child prostitution and trafficking are not familiar enough to the children.

The answers to this question directly correlate with the answers to the question about the **attitudes of children towards seeking help in critical and risk situations.**

If someone tries to force you into prostituting or involves you in trafficking where will you seek for help? (Mark every true answer!)

Offered answers	No of answers (according to accumulations)
Inspectors from Child Pedagogical Offices to the Police	18
Friends	10
Local commissions for combating juvenile delinquency (LCCJD)	10
State departments for child protection	10
NGOs for child protection	10
Court and prosecutors	9
Parents	4
Brothers, sisters, close friends	3
Teachers and pedagogical councilors	3
No idea who could help me	1

The data confirms the highest confidence in the Child pedagogical offices and it is also a recognition of the abilities for protection of the State departments for child protection and LCCJD.

The abilities of the NGOs are basically rated in a similar way and one of the children has also given a concrete name of such organisation – “Animus”.

The rating of the school is the lowest one – this corresponds to the really limited abilities of the persons working there to protect children in particular risk situations.

III.CONCLUSION

This research was perceived with interest by the children: “I liked the questionnaire – the questions were topical”, “It was very interesting”. This spontaneous interest and the limited knowledge of the children about the problems of prostitution and trafficking in children for sexual purposes and also – their undeveloped abilities to cope with critical situations of involvement into trafficking and prostitution, show the necessity of creating special programmes and projects for prevention. Most important it is for children between 14 and 18 because permanent attitudes towards life are built exactly at this stage of socialization.

SURVEY 2

ANALYSIS

OF THE BASIC RESULTS OF A SOCIOLOGICAL SURVEY WITH SCHOOLBOYS, SCHOOLGIRLS AND UNIVERSITY STUDENTS ABOUT THEIR AWARENESS OF THE PROBLEMS OF CHILD PROSTITUTION AND CHILD TRAFFICKING FOR SEXUAL PURPOSES

SUMMARY

I. METHODOLOGY

The survey was conducted in October-November 2009 in the framework of Mario Project – Joint Action to Protect Children from Exploitation in Europe, funded by OAK Foundation. The main objective of the survey was to define what was the knowledge of young people on the problems of child prostitution and trafficking in children for sexual purposes, how they assess their skills to protect themselves and orientate themselves towards possible sources of assistance in critical situations of trafficking or involvement in prostitution. A direct inquiry was organized with **118 school students from Vratza city, 99 school students from Montana and a control group of 27 university students – second year of Social Activities Speciality in Southeast University, Blagoevgrad**. All three cities are district centers situated near the borders of Bulgaria. Montana district is bordered by the Republic of Serbia and the Republic of Romania; Vratza district – by the Republic of Romania and Blagoevgrad district – with the Republic of Macedonia and the Republic of Greece. These are also the main borders where trafficking in children occurs, including trafficking for sexual purposes. In all these three districts there were cases of pimp networks for implicating minors in prostitution. These circumstances create a potential risk for children and young people in these cities to be involved in trafficking and prostitution.

With its indicators by gender, grade and type of school the survey is a representative one for the total number of students in the high schools of the cities of Vratza and Montana.

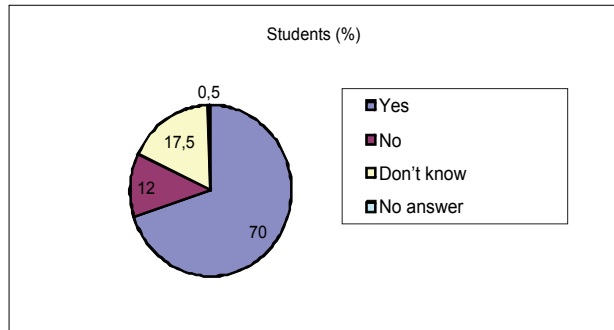
II. BASIC RESULTS OF THE SURVEY

1. Basic awareness of the problem.

Differences emerged even in the answers to the first question of the inquiry.

Do you think that you are fully aware of what “child prostitution” is?

Answers	Students (%)	University students (%)
Yes	70	59.3
No	12	29.6
Don't know	17.5	11.1
No answer	0.5	-
Total	100	100

A considerable part of the students think that they know well what child prostitution is. In the previous surveys of Neglected Children Society on the same topic there were no such explicit assessments. The most convinced ones are the students from Montana – 77% of them have given a positive answer. Considerable differences have been detected between the students differentiated by type of school

- High schools - 79.5 % consider that they are fully aware of what child prostitution is;
- Foreign Language Schools and Natural Sciences Schools – 75.3%,
- while this opinion is shared by 38.5 % of the students from vocational schools.

The most explicit answers were given by the 12th grade students – over 80% of them have a positive answer to this question. Moreover, 76.1 % of the girls have answered in this way while the boys are much more cautious in their opinion - 64.4%.

This data can be interpreted in different ways but in all cases the demonstrated self-assessment of the students from high schools and those from the so called “elite schools” shows more or less certain infantilism rather than awareness of the problem. The very fact that the students are not so categorical confirms this conclusion.

In order to specify the knowledge of the inquired students about the problems of child sexual exploitation they have been asked the following question and the answers to it showed considerable maturity of estimation:

Which of the following items defines best child prostitution?¹⁴

Answers	Students (%)	University students (%)
Violence against children	56.7	55.6
Sex with children for money	83.3	85.2
Free choice of behaviour	12.6	11.1
Under compulsion due to hard life	39.5	48.1
Neither of the above	2.3	-
No opinion	3.3	-

The results in the answers to this question showed an amazing similarity to the answers of university students and school students. However, there are some considerable differences in the answers segmented by gender of the students: the formal-descriptive answer “sex with children for money” was marked by 86.7% of the girls and 77.5% of the boys; “free choice of behaviour” – by 7.1% of the girls and 2 times more boys – 16.7%.; “under compulsion due to hard life”- by 43.4% girls and 33.3% boys. These answers are typical for the respective gender in this age group.

The distribution of answers by cities is similar except the answer “under compulsion due to hard life”, which is marked by 46.5% of the students in Montana; while only 33.1% of the students from Vratza have the same opinion. Most probably this difference is due to the difference in the social and economic development of the two districts – Montana district is one of the poorest districts according to comparable economic indicators.

However, there are considerable differences in the answers segmented by school type:

Type of school	Violence (%)	Sex with children for money (%)	Free choice of behaviour (%)	Under compulsion due to hard life (%)
High schools	48.3	85.4	9.0	33.7
FLS and NSS	59.6	85.4	7.9	38.2
Vocational school	66.7	69.2	30.8	53.8

While the students from high schools, profiled natural sciences schools and language schools predominantly give formal-descriptive answers, the students from vocational schools are much more explicit in their assessment – especially in the answers describing child prostitution with violence, compulsion due to hard life and free choice of behaviour.¹⁵

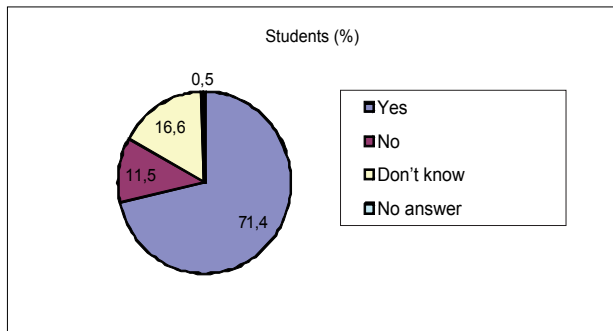
A similar picture is the distribution of the answers of the inquired students, related to their awareness of the problems of **child trafficking for sexual purposes**.

¹⁴ The total number of answers to this question exceeds 100% because it has been proposed to the respondents to mark every true answer of the proposed ones according to them.

¹⁵ Here it should be noted that over 84% of the inquired students from the vocational schools are boys.

Do you think that you are fully aware what child trafficking for sexual purposes is?

Answers	Students (%)	University students (%)
Yes	71.4	85.2
No	11.5	-
Don't know	16.6	14.8
No answer	0.5	-
Total	100	100

There are no differences in these opinions considering the city and gender of the respondents. In their negative answers the boys are twice as much as the girls (15.7 % boys to 8.0% girls), which is understandable for their age. Here again the 12th grade students are the most explicit ones in their answers – 93 %. But there are considerable differences in the answers when differentiated by type of school.

Do you think that you are fully aware what child trafficking for sexual purposes is?

Answers	Schools			Total
	High schools	FLS and NSS	Vocational school	
Yes	77.5	70.5	61.5	71.8
No	6.7	10.2	25.6	11.6
No opinion	15.7	19.3	12.8	16.7

The hesitation in the positive answers and the big number of negative answers of the students of vocational schools mean that great part of them have not taken interest in this problem.

An additional question was asked for specifying the level of awareness of child trafficking:

Which of the following items you relate most to trafficking in children for sexual purposes?¹⁶

Answers	Respondents (%)	
	Students	University students
Violence against children	51.6	37.0
Kidnapping and selling children for sexual purposes in the country and abroad	86.0	85.2
Child prostitution on motorways	36.3	40.7
When children go abroad legally but they are forced to provide sexual services	46.0	74.1
No opinion, miscellaneous answers and no answers	3.8	-

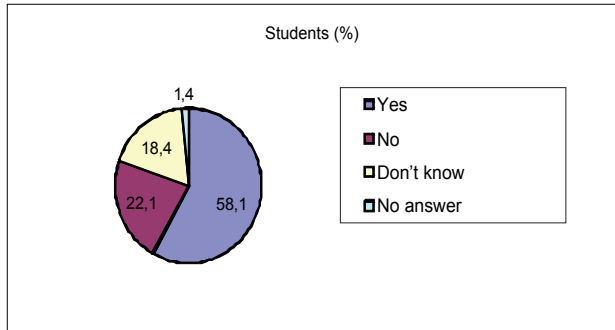
It is clear that a predominant part of the respondents relate trafficking in children for sexual purposes to its most substantial characteristics. It is puzzling, however, that there is a big number of inadequate answers to “child prostitution on motorways”. Practically, almost all respondents have seen prostituting girls on the motorways of Bulgaria but it is rather doubtful that they could have seen children or girls at a discernible child age. Recently, manifested prostitution by children is extremely rare. This indicates that there is naivety and inadequate knowledge of the problem.

Due to the hesitation of the students in their answers about child prostitution and child trafficking for sexual purposes, the respondents were asked a special question:

Do you think that your knowledge about these problems is sufficient to protect yourself?

Answers	Students (%)	University students (%)
Yes	58.1	63.0
No	22.1	18.5
Don't know	18.4	18.5
No answer	1.4	-
Total	100	100

¹⁶ The total number of answers to this question exceeds 100% because it has been proposed to the respondents to mark every true answer of the proposed ones according to them..

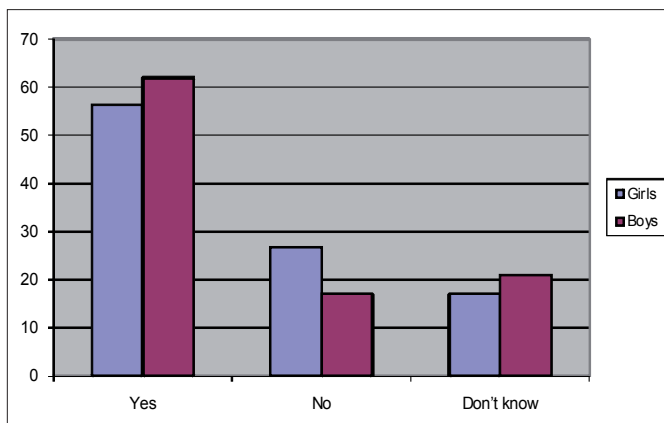

As it is seen from the results here the explicitness in the positive answers of the respondents is considerably lower than in the answers to the question about the awareness level. Nevertheless, Montana students are more self-confident – 68.4 % of them give an explicitly positive answer while in Vratza the corresponding part of answers is 50.9%, which is at the expense of the negative answers – 29.3% in Vratza against 14.3% in Montana.

Very interesting segmentation by gender appears in the answers to this question:

Do you think that your knowledge of these problems is sufficient to protect yourself?

Answers	Girls	Boys
Yes	56.3	62.0
No	26.8	17.0
Don't know	17.0	21.0

It is evident that the boys consider this problem impossible to harm them, which is reasonable to a certain extent.

There are no significant differences between the answers of the students from different grades except those of the 11th grade students - 43 % of them consider their experience insufficient to protect themselves from prostitution and trafficking. Similarly the students from the vocational schools feel also most uncertain – 37.8% of them have given a negative answer while 65.2 % of the elite high schools students have given a positive answer which indicates overrated capability and underrated significance of the problem.

These results show that basically the inquired students according to their self-assessment show a comparatively high level of knowledge of child prostitution and child trafficking for sexual purposes but they realize to a great extent that they do not have enough developed skills to protect themselves on their own. Furthermore – while processing a composite indicator between the questions:

«Do you think that you are **fully** aware what "child prostitution" is?»,

«Do you think that you are **fully** aware what **child trafficking for sexual purposes** is?»

«Do you think that your knowledge of these problems is sufficient to protect yourself?»,

it became clear that even more than one half of the students think that the knowledge is insufficient to protect themselves from these problems.

As a consequence there is a necessity of maintaining constant preventive work on these problems at school and the realization of campaigns and programs by competent institutions and NGOs on local level.

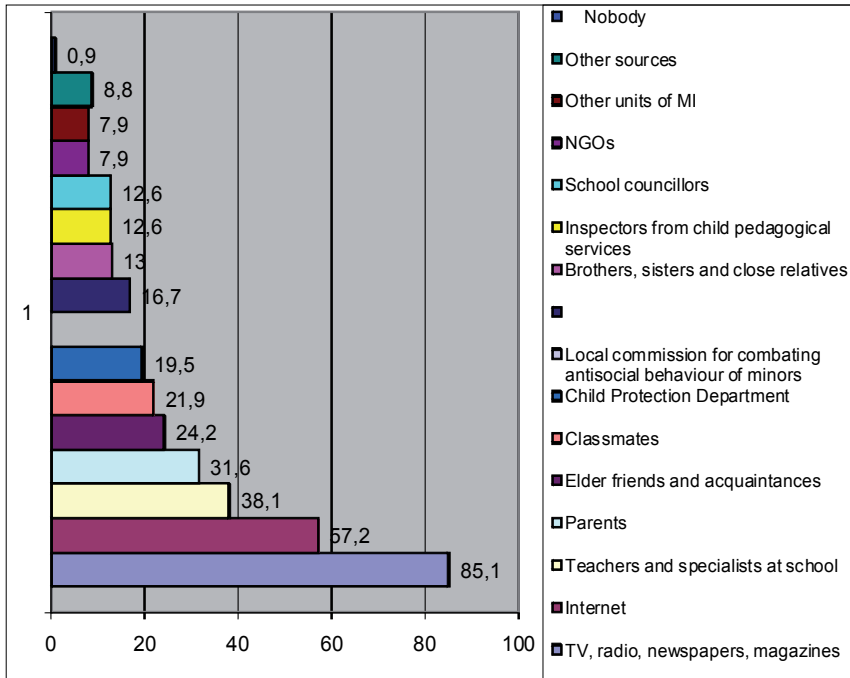
2. Information sources

The respondents were asked a special question – which are their sources of information for child prostitution and child trafficking and the answers were arranged as follows:

Where do you receive information about child prostitution and child trafficking?

Sources of information	Respondents (%) ¹⁷	
	Students	University students
TV, radio, newspapers, magazines	85.1	96,3
Internet	57.2	81,5
Teachers and specialists at school	38.1	66,7
Parents	31.6	48,1
Elder friends and acquaintances	24.2	22,2
Classmates	21.9	33,3
Child Protection Department	19.5	14,8
Local commission for combating juvenile delinquency	16.7	7,4
Brothers, sisters and close relatives	13.0	18,5
Inspectors from child pedagogical services	12.6	7,4
School councillors	12.6	22,2
NGOs	7.9	3,7
Other units of MI	7.9	7,4
Other sources	8.8	40,7
Nobody	0.9	-

¹⁷ The sum of the percentages exceeds 100% because respondents have been requested to mark every true answer according to them.

Data indicates the **exceptional influence of the media and Internet** as the basic source of information. This is particularly expressed by girls, students from language schools and natural sciences schools, as well as by tenth grade students. But it is difficult for them to get informed about the dangers only from modern sources of mass communication. The media not always provides competent and professional information about prostitution and trafficking. And Internet appears to be one of the established means for committing crimes related to child sexual exploitation. Parents and close friends not always have competence in this matter. Only the teachers and school councillors have greater authority among the girls and the students from the “elite” high schools; the child protection departments – among the girls, the students from vocational schools and the students from Vratza. NGOs were given comparatively high marks only by the students from vocational schools and the 11th grade students.

3. Characteristics of prostitution and attitudes of the respondents.

In order to obtain detailed information about the knowledge of the inquired young people about prostitution, they have been asked a group of concrete questions and the answers indicated that the problem is familiar to them. For example the opinions related to the statement:

A pimp is a person who... were aligned in this way:¹⁸

¹⁸ The sum of the percentages exceeds 100% because respondents have been requested to mark every true answer according to them.

Answers	Respondents	
	Students	University students
Forces girls to become prostitutes	51.2	51,9
Keeps prostitutes under control	72.8	92,6
Finds clients for the prostitutes	56.7	81,5
Trades prostitutes and takes their money	61.3	81,5
Hires and ensures companions to clients	49.8	77,8
Takes care of the prostitutes and protects them	19.4	18,5
Neither of the above	0.5	-
I don't know	1.8	-

This demonstration of correct depiction of the main organizers of prostitution is also confirmed by other answers of this group. Some of the respondents stated that they have “personal experience”. For example **¼ of the school students and 41% of the university students state that they know girls who have become prostitutes in Bulgaria. Every tenth of the respondents also knows a boy who is prostituting.** A great number of students mention that they know girls who have gone to prostitute abroad – 18% of the school students and 15 % of the university students. About 6 % know about cases of boys who have gone abroad to prostitute and between 5% and 7% of them claim that the prostituting girls or boys have returned.

With respect to that, interesting answers are given to the question about the acceptability of prostitution:

In what cases it is acceptable for someone to sell his/her body for money?

Answers	Students (%)	University students (%)
Not in any case	46.2	74.1
When he/she is very poor	5.8	-
When he/she wants to support financially the family	6.7	-
When he/she wants to achieve a professional promotion	1.4	-
If he/she wants to get rich easily and quickly	1.4	-
When he/she is forced by someone to do this	13.5	14.8
When he/she does this voluntarily	14.9	3.7
When he/she does not find any perspectives for normal life	3.4	-
In neither of the indicated cases	1.9	-
I cannot say	4.8	7.4
Total	100	100.0

Most of the answers are in the context of unacceptability of prostitution and admission of its coercive nature. **However, there is an impression that there is a comparatively big number of answers which accept prostitution as consciously chosen behaviour.** Only students from the 10th grade are more tolerant – 22.5% of them think that voluntary prostitution is acceptable. It is evident that the risk of involvement into prostitution is higher for this group than it is for the other children. The formation of such attitude to a certain extent is due to the lack of critical attitude towards prostitution in the media, Internet and modern society. In this respect the university students have demonstrated higher social maturity.

4. Characteristics of trafficking and attitudes of the respondents

It became evident that some of the school students and university students have direct experience related to trafficking in children.

Do you know a child /girl or boy/ who has been a victim of trafficking abroad

Answers	Students (%)	University students (%)
Yes	10,6	-
No	85,3	85.2
No answer	4,1	14.8
Total	100,0	100.0

Even if we imagine that some students have marked by mistake “Yes” (every tenth respondent) the number of answers should not be ignored. About 5% of those who knew such cases said that the respective child had not returned to Bulgaria, and about 7% did not know the further fate of the child.

Predominant part of the respondents realizes that the trafficked children are victims of crime.

Do you think that a child who has been trafficked is a victim of crime and this act is punished by the laws?

Answers	Students (%)	University students (%)
Yes	65,0	95.5
No	26,7	4.5
No answer	8,3	-
Total	100,0	100

The maturity of the answers of the university students is evident. **Over 1 ¼ of the school students are not quite aware of the problem**, despite the demonstrated good knowledge on the other questions related to trafficking, which puts them in a state of increased risk. **These students are mainly from Montana, boys - 9th and 11th grade, mostly from vocational schools. It is recommended to organize more training about child trafficking for this target group.**

With the accession of Bulgaria to the European Union Bulgarian citizens have been given the opportunity of unrestricted travelling abroad. More job opportunities have been created mainly in the EU countries. This was used by organized crime dealing with trafficking in human beings, including children, for sexual exploitation. The most widespread fraud in this business is the

misleading advertisements of illegal agencies for well paid jobs abroad. In this connection several questions were asked to the respondents:

Would you respond to a job advertisement?

Answers	Students (%)	University students (%)
Yes	11,1	3.7
No	39,2	51.9
It depends on the advert	49,3	44.4
No answer	0,5	-
Total	100,0	100

The data shows that among school students the highest percentage of evidently acceptable answers is that they would react depending on the advertisement. In fact the fear of eventual risk of being trafficked cannot be (rather should not be) a demotivating factor in their behaviour. For this reason the respondents were asked the following question:

If someone offered you a job abroad under what conditions would you accept it?

Answers	Students (%)	University students (%)
I would not accept in any circumstances	20,7	11.1
I would accept in any circumstances	1,8	-
Only if I trust the person who offers the job	24,9	29.6
Only if the job is well paid	4,1	3.7
Maybe, if I make sure that it is safe and legal	31,8	37.0
Yes, if it is a job for waitresses, chambermaids, dancers or models	1,4	-
Yes, if it is a job for taking care of children, old people or as a housemaid	2,8	3.7
Yes, if it matches my profession	6,0	11.1
Yes, but not in the above indicated cases	1,8	3.7
No answer	4,6	-
Total	100	100,0

The data shows that the most preferred answers of the respondents are related to **acceptance of such job proposal only if they are sure in the person who offers it and if they are convinced that this is legal**. These answers indicate presence of social maturity in most of the respondents. Nevertheless it can be concluded that nearly 30% of the girls (mostly 9th-10th grade in language schools and natural sciences schools) who naively marked “Only if I trust the person who offers the job”, can fall in risk of trafficking. Practice shows that very often girls are being trafficked by persons who have been very close to them and the girls have felt unreserved trust in them.

With the purpose of clarifying the attitudes towards invitations for jobs abroad, the respondents were asked “provocative” questions and from the answers the research team expected to define the characteristics of the risk group among the respondents.

Hereunder there are several answers to the following advertisement: " Agency offers well paid jobs abroad for young girls as dancers, waitresses and companions in night clubs. "

Is it risky to respond to such advertisements?

Answers	Students (%)	University students (%)
Very risky	64,1	85.2
Not much risky	15,7	11.1
Not risky at all	4,6	-
No opinion	13,4	3.7
Total	97,7	100
No answer	2,3	-
Total	100,0	100

Results showed that 2/3 of the students and over 85% of the students consider such type of advertisements, published in Bulgaria for years, are absolutely unacceptable. Nevertheless, a considerable number of students think it is not very risky or there is no risk at all to respond to such advertisements, or they have no opinion. This indicates a certain naivety and unawareness of the problem. **The characteristics of those, who responded in this way, are as follows: girls (about 31 %), nearly ½ of the students from vocational schools and 35% of the 8th grade students.**

About 14 % of the inquired students claim that they have acquaintances who would respond to similar advertisements, and the same number of these students and 40% (!) of the university students think they know girls who would be interested in such advertisements. This means that the problem of the risk of involvement in trafficking for sexual purposes is present in both the being and the conscience of the respondents, which also indicates the necessity of preventive campaigns and projects on this problem.

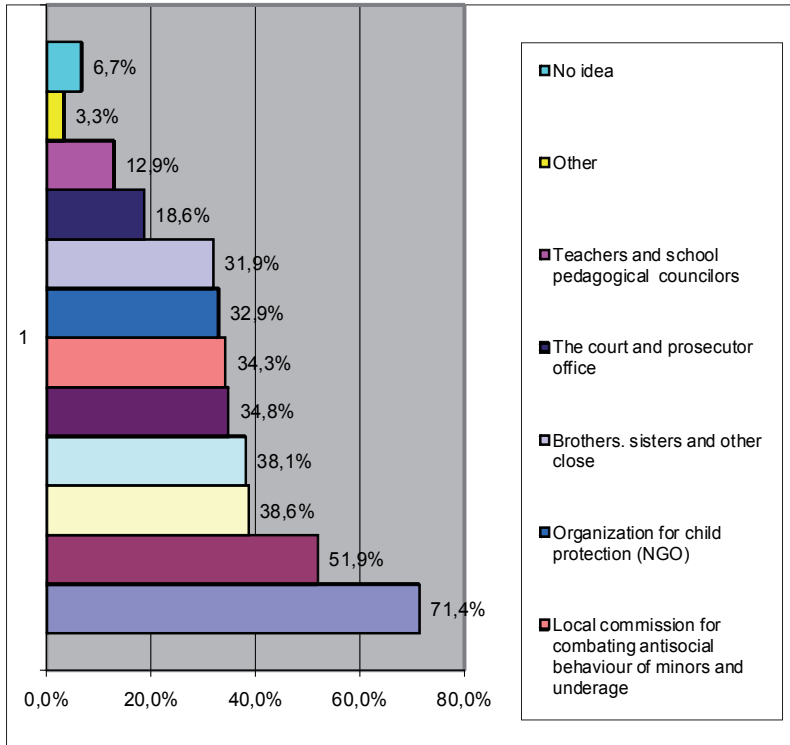
5. Trust in possible sources for assistance

For the purpose of investigating the orientation of students towards institutional and non-institutional subjects for assistance in possible risk of prostitution and trafficking, they have been asked a special question:

If someone tried to force you in prostitution and involve you in trafficking where would you seek help?¹⁹

No	Answers	%
1	Parents	71,4%
2	Police and child pedagogical offices	51,9%
3	Child protection department	38,6%
4	Other units of Ministry of Interior	38,1%
5	Friends	34,8%
6	Local commission for combating antisocial behaviour of minors and underage	34,3%
7	Organization for child protection (NGO)	32,9%
8	Brothers, sisters and other close	31,9%
9	The court and prosecutor office	18,6%
10	Teachers and school pedagogical councilors	12,9%
12	Other	3,3%
11	No idea	6,7%

¹⁹ The sum of the percentages exceeds 100% because respondents have been requested to mark every true answer according to them

Parents unconditionally and clearly take the first place. Of all institutions the students would rely mostly on the police (in particular – child pedagogical offices) and together with those who marked „other police units” these students represent an impressive majority. Considerably lower is the number of the respondents who would seek help from child protection departments and the local commissions for prevention of anti-social behaviour of minors despite that these institutions on local level are supposed “to be identified” by the children as trustful sources for assistance. Even less children would ask for assistance NGOs, and the confidence in teachers and pedagogical councilors at school is extremely low. This shows that some of the institutions which are competent in prostitution and trafficking still do not have the confidence of the students. Only a small number of children from Montana have indicated the local commission for combating trafficking in human beings which is a comparatively new specialized agency. Obviously it is not familiar to the children.

All these differences have their natural explanation and they have to be taken into consideration in prevention campaigns and projects for the adequate definition of the target object and the most effective forms, methods and means for prevention of child sexual exploitation.

In order to determine the current level of confidence of children in their close social environment and the institutions, the research team derived an indicator from the answers to the questions “Where do you get information about child prostitution and trafficking in children?” and “If someone tried to force you in prostitution and involve you in trafficking where would you look for help?” This was an effort to prove the hypothesis that the most

preferred sources of information (except media and internet which are difficult to be asked by children for help in critical situations) will enjoy greatest confidence as possible sources of assistance.

However, this hypothesis was confirmed only partially. Teachers, school specialists and councilors were not marked by the children as some of the most important sources of information in possible critical situations. Only 41% of the children indicate the pedagogical councilors in their answers to these two questions while parents are indicated explicitly by 2/3 of all recipients – 80% of them would turn to their parents for help. Police and child pedagogical offices are considered as possible sources for help rather than sources of information on the problems of child trafficking and child sexual exploitation. The only stable answers (over one half of the respondents) are those which indicate the child protection departments and the local commissions for anti-social behaviour and juvenile delinquency. This fact indicates that these institutions have gained certain authority among students.

III. CONCLUSIONS

The results of the survey show that the students from the two cities have some acquired notions and knowledge about the problems of child sexual exploitation and in particular – child prostitution and trafficking in children for sexual purposes. But this knowledge is not sufficient to protect themselves from these problems. Competent institutions on local level still have not conquered the confidence of children as information sources and eventual subjects for assistance in critical situations.

In this respect it is necessary to continue the development of the prevention system and its strengthening in the following directions:

- permanent establishment of discussions on these problems in special school classes and in some of the humanitarian school classes;
- special attention should be paid to the accomplishment of, consistent with the age and gender of children while taking into account the specific characteristics of the children from vocational schools;
- problems of trafficking and prostitution should become constant topics for pedagogical councilors in their work with children;
- Local commissions for combating antisocial behaviour and juvenile delinquency, child protection departments and inspectors of child pedagogical offices should undertake joint activities for informing children, their parents and the community about these problems;
- In both cities and their districts there is a necessity of realizing mass awareness campaigns with active involvement of local commissions for combating trafficking in human beings and specialists from Montana crisis centre should be engaged in prevention actions;
- NGO should continue the realization of projects on child sexual exploitation targeted both to students and parents. These projects should include trainings of specialists as well as completion of manuals and methodology materials.

IV. APPENDIX

SOME ANSWERS OF STUDENTS TO OPEN QUESTIONS IN THE QUESTIONNAIRE

Question 4: Which of the following items you relate most to trafficking in children for sexual purposes?

Answer: neither of the indicated, but.....

“Trafficking in children for sexual purpose is related to the free choice of minors and very stupid girls ”- boy, 12th grade, high school, Vratza

Question 16: Who helped the trafficked child to come back? Please describe!

.....
“His/her parents and Interpol”- girl, 12th grade, high school, Vratza

Question 17: Do you know his/her fate (after being returned from trafficking)?

If you know, please describe in a few words:.....

“She’s living with a divorced man with two kids and he is trying to keep her away from her former circles”- girl, 12th grade, high school, Vratza

“She came back to Bulgaria and lives now like everyone else” – girl, 12th grade, high school, Montana

Question 29: If someone offered you a job abroad would you accept it?

Answer: Yes, not in the indicated cases, but when..... (Please, describe):

“When the source is legal and, checked by law enforcement authorities – girl, 10th grade, language school, Montana

“When I know the persons and I am sure there is nothing dangerous, and it corresponds to my profession” – girl, 12th grade, language school, Montana

“Well, yes. Normal. In the developed countries there are more chances for young people. I would accept (job proposal) if I study abroad to earn my own living. Only if the job is legal and not dirty” – girl, 8th grade, language school, Montana

“It depends on the type of job – if only it is decent and legal, and with the consent of my parents” – girl, 8th grade, language school, Montana

Question 39: “If you want to share something more on the questions in the inquiry, you can write it here:”

“I want to thank you for the fact that someone has remembered to deal with this stuff – prostitution and trafficking in human beings or at least someone cares about the opinion of other people!!!” – girl, 10th grade, language school, Montana

“Thank you for this type of inquiry. No doubt most of the students are not aware of this horrible problem” - girl, 10th grade, language school, Montana

“This inquiry is good because we can share our opinion on some questions” – girl, 8th grade, language school, Montana

“It was fun. It is nice that you undertake such inquiries! “– girl, 8th grade, high school, Montana

“I am against prostitution but some girls get involved in that. And the Bulgarian state is beneath any criticism. Measures are taken only when something wrong happens. It is different in other countries but here stupid politicians need to buy themselves chairs at 6000 leva each and posh cars. What else they should think about. This is my humble opinion” - girl, 10th grade, language school, Montana

“I’ve got nothing to share. Only this – to be a prostitute nowadays is not good. You don’t have anyone to support you and you are treated like tras” – girl, 12th grade, high school, Montana

“I would like all porno sites to be removed because more or less children visit them ...”- girl, 8th grade, high school, Vratza.

“This existing problem is created and supported by all of us every single day. We are the only living creatures who do not feel well in their environment and who are trying to escape from it. This has a great impact on our thinking and views”- boy ,12 grade, high school, Vratza

SURVEY 3

EXPERT QUESTIONNAIRE

ANALYSIS

OF BASIC RESULTS OF AN EXPERT RESEARCH ON THE FACTORS FOR CHILD PROSTITUTION AND TRAFFICKING IN CHILDREN FOR SEXUAL PURPOSES, CHILD AWARENESS OF THESE PROBLEMS AND TENDENCES OF PREVENTIVE WORK

SUMMARY

I. METHODOLOGY

In the framework of the realisation of the international project “**Mario- Joint Efforts to Protect Children from Exploitation in Europe**”, funded by OAK Foundation and with regard to the realisation of monitoring, an expert research was made in October – November through a semi-standard interview with experts working with children about the awareness of children of the problems of sexual exploitation and child trafficking.

The expert interview included some questions used in previous researches of Neglected Children Society which always had given true information on those problems, as well as some additional questions related to the specific objectives of Mario Project.

The research included **30 experts from the district cities of Vratza and Montana and 4 experts from central institutions from Sofia**, who took part in three trainings in the project.

The questions in the interview were 29 and 21 of them were with open answers so that the experts could more explicitly give their opinions. The questions are orientated towards the following thematic groups: **expert assessment of the general awareness of the children about child prostitution and trafficking (knowledge, information channels, level of awareness and attitudes towards seeking assistance in risk situations of involvement in prostitution and trafficking); assessment of the factors of prostitution and trafficking and their contemporary features; legislation problems and problems of the prevention and services for children – victims of sexual exploitation; tendencies and ideas for realisation of particular programmes and projects in the community on prevention of child prostitution and trafficking.**

II. BASIC RESULTS

1. Evaluation of the awareness of children about prostitution and trafficking

- The main part of the experts express the opinion that the both children in their local municipality and the children in the country **are not enough informed about problems** of child sexual exploitation. Only four of them consider that the children in **their municipality** are fully aware of the problem. Similarly, 31 of the experts consider that children do not have developed skills to protect themselves from sexual violation and involvement in **trafficking**. The team of Neglected Children Society has already received similar answers in previous researches in other parts of the

country and this fact gives reasons for the necessity of information campaigns and training methods as constant practice.

- The domination of **the media** is evident, as they (**together with Internet**) are the leading information factor for the children on the problems of prostitution and trafficking. They are the most powerful but also the most contradictory and spontaneous informer. Media and Internet are quite often not directed to prevention but on the contrary – they tolerate prostitution, sometimes they are even a tool for intermediary contact (mainly Internet sites and even some newspapers)

- **The most substantial socio-pedagogical factor – the school, was considered by the experts to be of great importance for informing the children about the problems of prostitution and trafficking**

- **Quite natural, the most substantial factor for the children**, except the institutions, is the family (parents, brothers, sisters and other close relatives). This is a routinely acting factor with great intensity but in most cases – with a low capacity of competence on the problems of child prostitution and trafficking

- The next places, as factors for informing children, according to the experts are taken by the **two basic elements of the system for prevention of antisocial behaviour of children of are taken by the Local commissions for prevention of juvenile delinquency (LCPJD) and Child pedagogical offices (CPO)**

- It is striking that there is a comparatively low rating of the **departments for child protection** which are a powerful institutional factor and by law are entitled to protect children from any kind of violence and exploitation and the **NGO** which are the basic instruments for realisation of awareness campaigns, training projects and concrete work with children – victims of prostitution and trafficking.

2. Expert evaluation of children's attitude towards institutions providing assistance in critical situations

The question about the awareness of children is directly related to the question in the Interview about the **orientation of children towards institutions providing assistance** in critical situations.

- Undisputed respect is expressed towards the **police, CPO officers** and the other specialized units of MI which deal with organised crime, prostitution and trafficking in human beings. Considerable attention has been paid by the experts to the **close surroundings of the children** where they naturally enough seek assistance – their friends and the family. In the answers the departments for child protection are placed fourth in importance as institutions where children can look for help in situations of danger of involvement in prostitution and trafficking. Next are the **specialists at school and the NGO** who work with children – victims of sexual exploitation and trafficking.

3. Characteristic features of child prostitution and child trafficking. Main reasons and factors

- According to the experts there are a number of common features in the contemporary **definitions of child prostitution and trafficking in children**. For the experts and especially for the pedagogical councilors – school psychologists these are different characteristics of **one and the same phenomenon – sexual exploitation of children**. However, some differences are detected. For example, **one half of the experts** think that the **involvement of children in prostitution is already voluntary**. In the answers of the experts to a separate question about the specific features in international child trafficking there are no considerable differences from the features of internal trafficking. Internal trafficking is also mainly for prostitution, pickpocketing and begging.

• According to the experts, the **groups of children at highest risk of involvement in prostitution and trafficking**, are:

- ✓ Children between 11-16 years of age;
- ✓ Children from family with low living standard and low social status, mainly from Roma origin;
- ✓ Children from risk families –parents with criminal behaviour ; neglect and lack of parental control of children; presence of conflicts and emotional alienation; deformed morals and values;
- ✓ Children who have an early start in sexual intercourse;
- ✓ Children who are not adequately informed about prostitution and trafficking.

• According to experts, **the basic reasons and factors** for involvement in prostitution and trafficking are the following:

- ✓ **Socio-economic** – more than a half of the experts think that these factors are poverty and unemployment; low living standard and social status; weak social policy of the state;
- ✓ **Low culture and morals, illiteracy; lack of moral values; criminal traditions and attitudes to lifestyle in certain communities** (Roma ethnic group);
- ✓ **Bad family climate or lack of family; alcoholism and violence;**
- ✓ **Insufficiency or lack of parental control;**
- ✓ **Pursuit of easy and quick enrichment, frivolity, moral and emotional deficits;**
- ✓ **Unawareness of the problem, unawareness of the risks, susceptibility to manipulation;**
- ✓ **Shortcomings in legislation and non-punishability of organizers of prostitution and trafficking in children; corruption in the court system;**
- ✓ **Inadequate preventive activity among children, parents and society.**

4. Legislation, prevention of child sexual exploitation, care for child victims

Comprehensive and competent answers have been given in this field and they can be used for the elaboration of the legal framework and the work of the whole system.

- A predominant part of the experts think that the Bulgarian legislation has not been synchronized yet with the international standards on the problems of child trafficking despite the approved and ratified international acts by Bulgaria and legal and institutional measures which are constantly taken.

Question: Do you think that the Bulgarian legislation is synchronized with the international standards on the problems of child trafficking?

Answers	No of answers
Yes, entirely	1
Yes, to a certain extent	15
No	13
Cannot assess	5

- **This critical assessment is caused by the numerous problems in the practical functioning of the system and the ineffective enforcement of the laws, as well as by the attitudes of the experts that severe sanctions should be imposed on pimps and traffickers.**

- Recently different new forms protection and services to children have been provided in Bulgaria as substantial elements of the system for work on problems of children – victims of trafficking and prostitution: **Crisis centers, protected lodgings.**

- In this respect it was proposed to the experts to evaluate the effectiveness of this type of institutions in the districts they represented. Almost 2/3 of all interviewed experts think that the **crisis centers manage to provide the necessary care and services** but they need to be provided with more staff and finances. The experts proposed the number of the crisis centers to be increased and they should be specialized according to the characteristic features of the children who are accommodated there.

5. Ideas for realization of particular programmes and projects in the community for prevention of child prostitution and trafficking

Using their experience from participation in the trainings, campaigns and projects, the experts share useful ideas in their answers to the question: **“What should be contained in a prevention campaign on these problems”? Which should be the target groups? Which institutions and NGOs should be engaged in the prevention of child prostitution and child trafficking.**

- According to the experts a similar campaign **should engage all institutions which are working with children** – schools; Ministry of Interior, police and Child Pedagogical Offices; National Commission for Combating Trafficking in Human Beings and its local branches where they exist; State Agency for Child Protection, Local Commissions for Juvenile Delinquency, Centers for social services, Centers for social assistance and other providers of services. Mainly IOM, Bulgarian Red Cross, children organisations and the above mentioned organisations are indicated as NGOs. The experts made a proposal – mainly **psychologists, teachers and social workers** to be engaged as specialists. **The campaign should be directed to risk groups through different projects.**

- **It is significant that of all 34 experts interviewed for the research, 31 experts answer that they are ready to get engaged personally in organizing such a campaign.**

III.CONCLUSIONS.

What should be done? Proposals for measures

The last open question of the semi-standardized interview of experts was: **“What measures and by whom should be taken in order to reduce the problem of child prostitution and involvement of children in trafficking for sexual purposes”.**

- The proposals of the experts for **necessary measures** are:
 - ✓ **perfection of the legislation not only in relation to the Penal Code** against the organisers and perpetrators of this type of crimes (detection, proving a crime, quick and fair trial and just high sanctions) , but also in relation to the **protection of the children and the family**
 - ✓ **sanctions against parents** - deprivation of parental rights of parents who encourage their children to prostitute or involve them in trafficking and exploitation;

- ✓ increasing the **effectiveness of the judicial system** and eliminating corruption in it;
- ✓ **improving the coordination** in the work of the organisations against child sexual exploitation on national and local level;
- ✓ provision of **enough financial resources** and a system of attention to children – victims of prostitution and trafficking;
- ✓ increasing the **effectiveness of the local branches for provision of protection and attention**; social, psychological and medical services to children victims of prostitution and trafficking;
- ✓ **realisation of international, national and local programmes** and projects for education, trainings and campaigns including children, parents, specialists and public;
- ✓ **organisation of direct preventive work** with children and families and increasing parental control;
- ✓ **prevention activities at school**;
- ✓ **campaigns in the media, giving publicity of the problem, awareness campaigns; activating and engaging the public in the solution of the problem.**

Protect children on the move

**ECPAT BULGARIA - Neglected Children Society -
Bulgaria Affiliate Group of ECPAT International**

**ECPAT BULGARIA - Сдружение "Пренебрегнати деца"-
Национална група на ECPAT International за България**

БЪЛГАРИЯ, София

Тел./ Факс: +359 2 986 11 03

Мобилен тел.: +359 878 400 074

E-mail: neghchildren@yahoo.com

ECPAT website: www.ecpat.net

Mario project website: www.marioproject.org